

Biblioteksbladet

FOLKBIBLIOTEKENS IDENTITET – **stabil eller i farozonen?**
FORSKNINGSBIBLIOTEKENS FRAMTID – **hälsan tiger still?**
SPECIALBIBLIOTEKEN – **en förbisedd resurs?**

- 3** Tidens dialektik och det av-bildande biblioteket.
Joacim Hansson
- 6** Forskningsbibliotekens framtid – bristen på diskussion oroväckande?
MarieLouise Samuelsson
- 9** "IFLA är en enorm resurs"
Åsa Ekström
- 11** Vad gör folk framför datorn? *Henriette Zorn*
- 12** Specialbiblioteken på slak och spänd lina.
Magdalena Gram
- 16** SOM-undersökningen 2008.
Henriette Zorn
- 18** Biblioteket – Västerås tankeställe. *Åsa Ekström*
- 21** Utnyttja minoriteternas kunskap bättre!
Barbro Bolonassos
- 23** Integration och mångfald: Gävle tar litteraturen till hjälp. *Henriette Zorn*
- 24** Biblioteken på Bok & Bibliotek.
Henriette Zorn
- 26** Nackabornas "nya" bibliotek. *Henriette Zorn*
- 28** Litteraturhus Nynäshamn – Sveriges första? *Åsa Ekström*
- 35** In memoriam:
Inga Brita Söderhjelm.
Elisabeth Genell Storm

Avdelningar

- 17** Debatt och kommentar
- 30** Utblick
- 32** Recensioner
- 36** Krönikan
- 39** Besserwisser
- 40** Föreningsnytt
- 43** Kalendarium

MAN ÄR inte rädd för att "släppa kontrollen", man fruktar inte nya kompetenser och yrkesrollen står ohotad när användarna loggar in och lägger sig i. Det är uppmuntrande – och tankeväckande – läsning som Årets Framtidsspanare, Katarina Evengård och Linda Nilsson, bjuder på i sitt examensarbete *Bibliotekarie 2.0. Minabibliotek.se och bibliotekarirollen – en fallstudie på Umeå stadsbibliotek*. Uppmuntrande därför att det är en relativt ljus och okontroversiell bild som tonar fram i uppsatsen om bibliotekariernas nya roll i en interaktiv miljö där användarna är medskapande. Yrkesrollen utvecklas och stärks. Den egna kompetensen blir mer synlig genom att man kan presentera sin kunskap på webben. Flera av de intervjuade bibliotekarierna på minabibliotek.se menar att mötet med användaren på webben blir mer jämlikt än på golvet. Till de traditionella bibliotekariekompetenserna läggs nu nya av tex mer journalistisk karaktär som att kunna formulera sig skriftligt, och kompetenser av mer personlig karaktär som förmåga till kommunikation, engagemang och att kunna bjuda in och inspirera. Det är inga små krav. Bibliotekarirollen – redan tidigare komplex till sin karaktär – kan tydligen tänjas och omformuleras i det oändliga.

Det enda av mer problematisk karaktär i tvåpunktnollandet som framkommer i fallstudien är krocken mellan det privata och det professionella: att skriva, tycka och tipsa om böcker är utlämnande, inte bara i sig utan också för att användaren på webben ser vem avsändaren (bibliotekarien) är: "Då gränsen mellan den privata rollen och yrkesrollen delvis suddas ut, menar vi att en splittring kan upplevas i yrkesrollen då denna inte blir helt professionellt definierad i form av kunskap utan snarare sker en blandning av (...) den privat inhämtade kunskapen och den akademiska kompetensen".

Å ena sidan upplever man alltså att den egna kompetensen blir mer synlig på webben, å andra sidan blir mycket annat det också. Det är läskigt att ge sig ut på djupt vatten och inte veta i vilken egenskap man gör det.

Att bilden till övervägande delen blir så ljus och okontroversiell är kanske ett tecken på att det inte är någon större skillnad mellan att vara bibliotekarie på nätet och att vara det på golvet. Uppgifterna är i många fall desamma i cyberrymden som i IRL-biblioteket: svara på frågor, ge information, tipsa och leda vidare. Därför är det svårt att förstå varför man upplever att kompetensen blir synligare på webben än på golvet, varför mötet blir jämlikare (med en skärm emellan?), varför arbetet är mer utvecklande bla genom "fördjupning av kompetensen hos enskilda bibliotekarier genom interaktion med såväl andra bibliotekarier som med användarna". Snackar man inte längre med varandra på biblioteket?

Som journalist tvingas jag numera varje dag förhålla mig till att det finns en hel bloggsfär som håller på att ta över mitt jobb. Jag funderar mycket över vad det betyder och det ur alla möjliga olika aspekter. Vad är min affärsidé och vad är deras?

Bibliotekarierna fruktar ingenting, vare sig från nya kompetenser eller från användarna. De öppnar den virtuella dörren, bjuder in och säger välkommen, det vi gör kan ni också göra. Det är uppmuntrande att man känner sig så trygg i sin roll men det är märkligt att man inte mer kritiskt funderar över det.

Läs gärna uppsatsen i fulltext: <http://theses.lub.lu.se/archive/2008/06/05/1212669858-1125-531/2008-11.pdf>

HENRIETTE ZORN

Postadress

Box 70380
107 24 Stockholm

Besöksadress

World Trade Center, D5, Klarabergs-
viadukten 70 eller Kungsbron 1,
Stockholm
Tel. 08-545 132 30
BBL Tel. 08-545 132 40
Fax 08-545 132 31

Svensk Biblioteksförnings hemsida

<http://www.biblioteksforeningen.org>

Prenumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften, 350:– för enskild medlem (heltidsstuderande och pensionärer 175:–). Övriga betalar 500:– (Sverige), utanför Sverige, 600:–

Ansvarig utgivare

Chefredaktör

Henriette Zorn tel. 08-545 132 41
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

I redaktionen

Åsa Ekström 08-545 132 43
asa@bbl.biblioteksforeningen.org

Recensionsansvarig

Johannes Rudberg
johannes.rudberg@kb.se

Grafisk form: Paolo Sangregorio

Omslag: Foto: Stockholms stadsmuseum. Bearbetning: Paolo Sangregorio

Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera manus. För obeställt material ansvarar ej.

Annonser

Bo Eriksson
Knut Wallenbergs väg 35
133 34 Saltsjöbaden
tel. 08-717 43 57 eller 070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com
Moms/annonsskatt utgår ej!

Tryck

Norra Skåne Offset, Hässleholm
ISSN: 0006-1867

Svensk Biblioteksförning är en ideell förening med uppgift att främja svensk biblioteksväsen.
Biblioteksbladet speglar föreningens verksamhet, åsikter och ställningstagande men har också till uppgift att väcka egen debatt genom att ge utrymme åt andra åsiktsyttringar.
Tidningen har en fri och självständig roll och bedrivs med tryckfrihetsförordningen som grund.

Denna tidning gick i tryck den 1 oktober.

Den här tidskriften är TS-kontrollerad.

Tidens dialektik och det av-bildande biblioteket

FOTO: STOCKHOLMS STADSMUSEUM

"Vi kan idag se att de folkbibliotek som dominerade under större delen av 1900-talet snart kommer att kunna betraktas som en historisk parentes", skriver Joacim Hansson. Biblioteksinteriör från Västmannagatan 63, Vasastaden i Stockholm, 1911.

Biblioteken är idag så måna om att vara till lags och ligga "rätt" i tiden att man riskerar att ådra sig en institutionell glömska om vilket politiskt ansvar bibliotekarierollen rymmer, skriver Joacim Hansson och diskuterar bibliotekens identitet under 100 år.

KAN VI TALA om något som bibliotekens identitet och hur ser den ut idag? Grovt uttryckt kan identitet på organisations- eller institutionsnivå definieras genom tre ganska vida kriterier. För det första institutionens essens, hur ser kärnverksamheten ut; för det andra, hur skiljer sig institutionen från andra som gör anspråk på samma verksamhetsområde; och för det tredje, formulerandet av en kontinuitet i tex professionsutövning eller värdegrund. Vi vet att allmänheten i sin bibliotekssyn har en ganska tydlig bild av vad biblioteken är och vad

man ska ha dem till. Hur står det till med bibliotekarierna och andra aktörer i bibliotekssektorn? Det behövs inga djupare studier för att konstatera att just frågan om bibliotekens identitet inte bara diskuteras mycket – den upplevs också som osäker. Många diskussioner förs parallellt som ytterst handlar om just bibliotekens identitet och plats i dagens samhälle. Svensk Biblioteksförning kör sin Library Lovers-kampanj med ett tydligt krav på ett eget politikområde för biblioteken. En ensam bibliotekarie kan uppta ett helt märkvärdigt branschmediautrymme med en PR-kampanj för sig själv i

”Frågan är därför om vi har att göra med ett ytfenomen eller om vi befinner oss i en period med en faktisk identitetsförskjutning i den svenska bibliotekssektorn.”

ett par läderbyxor vars budskap är dunkelt. Svenska Boklån AB har återupptagit idén om biblioteket som serviceföretag. I Malmö kan bibliotekarierna tänka sig att låta barnavdelningen sponsras av McDonald's (dock inte av vapenindustrin, Sic!). Och i bakgrunden mullrar hela tiden Författarförbundet med sin bibliotekssyn som starkt präglas av deras särintresse. Allmänheten ser ofta mycket lite av de utspel och diskussioner som förs inne i sektorn. Frågan är därför om vi har att göra med ett ytfenomen eller om vi befinner oss i en period med en faktisk identitetsförskjutning i den svenska bibliotekssektorn. Om så är, måste vi ställa frågor om hur man kan förhålla sig till denna förskjutning av innebörd i bibliotekens verksamheter. Frågan om identitet blir då viktig.

SER VI PÅ BIBLIOTEKSHISTORIEN, och då kan vi begränsa oss till de senaste hundra åren i Sverige, har på det hela taget såväl de folkliga som de akademiska biblioteken faktiskt visat upp en identitet och integritet som skapat en stabilitet och yrkeskänsla som har kunnat hävdas. Vissa värden kan nog faktiskt sägas ha bevakats. När Valfrid Palmgren och hennes kolleger i början av 1900-talet talade om barns och vuxnas bildning var budskapet tydligt: demokratin kan bara utvecklas om alla är med och vi måste därför se till att barnen får en gemensam bildningsgrund att bygga vidare på. Det ansågs viktigt för att kunna samtala med varandra. Hon strävade redan 1911 efter ett gemensamt ”allmänt” biblioteksväsende som inkluderade också de akademiska biblioteken i skapandet av ett bildat och därmed demokratiskt fungerande land. De akademiska biblioteken sade nej och folkbiblioteken kom därför att utvecklas som den autonoma bildningsinstitution de sedan dess har varit. Vi kan dock idag se att de folkbibliotek som dominerade under större delen av 1900-talet snart kommer att kunna betraktas som en historisk parentes. Den rörelse som idag är tydligast är kanske den av Palmgren så efterlängtnade utvecklingen mot ett integrerat, allmänt, biblioteksväsende. Folkbiblioteken antar alltmer formen av utbildningsbibliotek än av traditionella folkbibliotek. Förskjutningen

är tydlig från en folkbildande identitet till en som är kopplad till samhällets formella utbildningsstruktur. Att sätta en historisk parentes om folkbiblioteken såsom de såg ut under 1900-talet behöver nu inte vara så farligt. Det viktiga då är att komma ihåg att sådant händer – institutioner kommer och går. Folkbiblioteken blev också något aldrig tidigare skadat, då de i snabb takt tog form för runt hundra år sedan. Allting har sin tid.

FOLKBIBLIOTEKENS GULDÅLDER kan placeras någonstans mellan mitten av 1950-talet och slutet av 1970-talet. Biblioteken blev en av samhällets mest gedigna och älskade bildningsinstitutioner, stadigt förankrade i den folkbildningstradition som sedan slutet av 1800-talet har bidragit till formandet av den svenska demokratin. I mitten av 1970-talet stadfästes utvecklingen genom de kulturpolitiska mål som, kan vi se idag, på många sätt kom att få varierande och ofta motsägelsefulla effekter. De värden som sedan länge värnades i folkbiblioteken kom på pränt och i och med det ser vi kanske trots allt den tydligaste identitetsmarkeringen i den svenska bibliotekshistorien, en markering som gjordes av en aktiv bibliotekariekår som visste vem man var och vad som skulle göras. Bibliotekarien anno 1974 var en stark yrkesperson. Såväl bibliotekets identitet som yrkesrollen anammade den inneboende politiska dimensionen i folkbibliotekens uppdrag och upphöjde den till norm.

Tidens dialektik skapar nu alltid förutsättningar för reaktioner. Hur såg reaktionen på de kulturpolitiska målen från 1974 ut? Den kom inte oväntat att få kommersiella förtecken. Tankarna som växte sig starka under 1980-talet, att folkbiblioteken kunde fungera som serviceföretag var dock inte bara vetenskapligt oggrundade, de var ytterst formulerade av sin motsats. Problemet var bara det att denna motsats var, kan vi i efterhand konstatera, långt mer framgångsrik än reaktionen. 1960- och 70-talen var i alla avseenden mycket framgångsrika för biblioteken och bibliotekarierna – och dess användare. 80-talets ”avpolitiserade” folkbibliotek blev en komplicerad historia, där en mängd försök med nya styrformer och sätt att se på be-

sökarna betades av i rask takt. Bibliotekens identitet började vittra med informations- teknologins intåg i mitten av 1990-talet och tvivlen på det egna värdet i samhället blev allt tydligare. Biblioteken behöll dock sin position i samhället genom hela 90-talet och klarade millennieskiftet galant. Mängder av besökare kom och de allra flesta förblev nöjda eller rent av mycket nöjda med den relativt traditionella service som trots allt dominerade de flesta biblioteks vardag. Internet raderade inte ut behovet av folkbibliotek och inte heller behovet av kvalificerade bibliotekarer. Tvärtom. De flesta vetenskapliga studier, såväl här hemma som utomlands, indikerar tydligt att behovet av det vi kan kalla ”traditionell” biblioteksverksamhet och av personlig kontakt med professionella bibliotekarer, fortfarande idag är intakt. Så vad är då problemet? I ett samhälle där tempot hela tiden skruvas upp och allt fler röster gör anspråk på att bli hörda kan det vara svårt att upprätthålla tron på professionell kontinuitet och en långsiktig värdegrund som något som har värde för samhällets framsteg.

I SIN IVER ATT FÖLJA MED SIN TID läser bibliotekssektorn varje liten nyhet som en faktor att förhålla sig till och förändras efter. Särskilt tydligt är detta i förhållandet till den nya kommunikationsteknologin. Biblioteken är idag så måna om att vara till lags och ligga ”rätt” i tiden att man riskerar att ådra sig en institutionell glömska om vilket politiskt ansvar bibliotekarierollen rymmer. Det är ju inte så att till exempel tankarna om ”Bibliotek 2.0” är opolitiska. Tvärtom, det är förmodligen det mest öppett politiska projekt de svenska biblioteken har stött på sedan de kulturpolitiska målen 1974. Enda skillnaden är att man nu försöker leda bort medborgarna från ett demokratiskt deltagande och istället föra in dem i ytterligare ”kommunikation”. En befolkning som hela tiden ägnar sig åt småpratande är lätt att styra åt vilket håll man vill. Bibliotekens uppdrag ligger inte i att underblåsa en kommunikation för kommunikationens egen skull. Det demokratiska uppdraget kräver långsamhet och rum för reflektion. Först då kan ett verkligt engagemang för förändringar i samhället

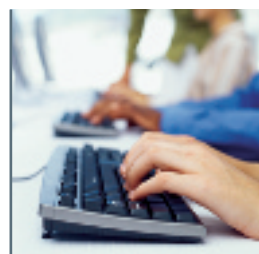
komma till stånd. Detta vet vi sedan gammalt. Också de krafter som inte har något intresse för just demokratins kritiska incitament vet om det och är därför angelägna om att engagera befolkningen i just så mycket "kommunikation" som möjligt – ord, men inget språk, som Tranströmer skriver.

BIBLIOTEKARIEKÅREN i stort har sex tusen år av stabil identitet att falla tillbaka på. Folkbiblioteken har en värdegrund som mejslats fram under hundra år av framgång. Det finns ingenting som tyder på att grunderna för denna bibliotekens särart har ändrats. Det är därför viktigt att diskutera den och se på hur den kan upprätthållas. Frågan om bibliotekens institutionella identitet är viktig, något som inte minst visar sig när det finns element i sektorn som tror att McDonald's intresse för barnbibliotek faktiskt sätter barnens bästa i centrum. Biblioteken måste sträva efter att utvecklas i takt med sin samtid. De bör vara en mimetisk spegel, en tolkande reflektion av det samhälle vi har. Tillpassningen till det formella utbildningsväsendet är en sådan tolkning, men mycket av folkbibliotekets identitet ligger utanför det formella – i det individuella bildandets sfär. I en tid som vår, när anti-intellektualismen breder ut sig och pratet blivit legio, är risken dock stor att bibliotekens arbete inte bara blir den avbildning av sitt samhälle de bör vara. Istället kan viljan att vara till lags, genom textchattar och bloggar, bidra till en direkt avbildning av dess medborgare. Denna anpassning kan visa sig vara ett mycket större hot mot biblioteken än vad teknologiutvecklingen i sig någonsin har varit. Förutsättningar finns dock för att stå emot. Genom att värna bibliotekens värdemässiga kontinuitet, professionalism och lokala kärnverksamhet kan utvecklingen från konsument till medborgare och från småprat till kritiska samtal fortfarande främjas och därigenom bidra till vår gemensamma sociala utveckling. Eftersom det fortfarande kommer väldigt mycket folk till biblioteken är ett upprätthållande av den identiteten – och integriteten – viktigare nu än kanske någonsin tidigare.

JOACIM HANSSON
Växjö universitet

Behöver ni hjälp
med att
administrera era
tryckta och
elektroniska
tidskrifter?

Kontakta
en expert!

Expertis • Erfarenhet • Service

Låt oss diskutera detta!

Som världens ledande prenumerationsagent kan EBSCO leverera en effektiv service för att hantera alla era tryckta och elektroniska tidskrifter, förlagspaket och e-böcker.

Tack vare vår långvariga erfarenhet av konsortier, universitet och högskolor, bibliotek, myndigheter, sjukhus och företag kan vi tillfredsställa de mest skiftande behov.

62 000 kunder har valt EBSCO.
Vad väljer du?

Kontakta oss idag!
mailnordic@ebSCO.com
tel: 020-791 662

www.ebsco.com

EBSCO
INFORMATION SERVICES

Elektroniska & tryckta
tidskrifter

Hantering & tillgång
av e-resurser

Referens- &
fulltextdatabaser

E-böcker

Forskningsbibliotekens framtid

– bristen på diskussion oroväckande?

Vad händer med forskningsbiblioteken om de politiska förutsättningarna gör att det blir färre forskare på vissa lärosäten och en koncentration av forskning till ett mindre antal universitet och högskolor. Och vad händer med själva bibliotekslokalerna när perioden av högskoleexpansion definitivt är över och röster höjs för färre universitet och högskolor?

FOTO: MELKER DAHLSTRAND

Universitetskansler Anders Flodström var tidigt ute i debatten genom att hävda att Sverige kan härbärgera högst fem universitet, en siffra han senare har modifierat en aning.

EN REDAN KÄND nyordning är att en större andel av de statliga anslagen ska gå direkt till universitet och högskolor. Oavsett hur fördelningsmodellen kommer att se ut (detaljerna ska finnas i den forskningsproposition som aviserats till den 20 oktober) står det redan klart att betoningen kommer att ligga på att anslagen ska fördelas utifrån mätbar kvalitet och i konkurrens.

Biblioteken kan därför etablera sig som spindlar i näten när det gäller bibliometri, mätningar av kvalitet i form av citering och publicering av resultat i internationella vetenskapliga tidskrifter. Kvalitetsmått är alltså tänkt att bli avgörande för storleken på forskningsanslagen vilket gör att vissa lärosäten (inklusive biblioteken) riskerar att svältas ut, förvandlas till något annat, kanske till de eftergymnasiala yrkesutbildningar som regeringen redan har aviserat.

De senaste åren har starka röster i utbild-

ningsetablissemanget också talat för färre universitet och om att det i dagsläget finns "för många" universitet. Universitetskansler Anders Flodström var tidigt ute i debatten genom att hävda att Sverige kan härbärgera högst fem universitet, en siffra han senare har modifierat en aning. Uppfattningen är inte extrem, till och med en majoritet av universitetsrektorerna anser att lärosätena borde vara färre. Sannolikt tänker sig ingen av de rektorer som förespråkar bantning att just deras eget universitet ska försvinna. Ingen talar heller (åtminstone inte offentligt) om vilka som borde förlora universitetsstatus eller vid vilka högskolor man gott kan dra ned på forskningen.

Man betonar istället samordning, samarbete och samgående mellan lärosätena. Allt för att, som det heter, "inte smeta ut" resurserna, allt för att Sverige som forskningsnation ska kunna vara med och konkurrera på internationell nivå. Inriktningen som kom-

mer att bekräftas i forskningspropositionen är redan formulerad i utredningar och vid otaliga seminarier, där man kan notera att biblioteken överhuvudtaget inte nämns.

Frågar man Anders Flodström säger han, inte bara i egenskap av universitetskansler, utan också utifrån sina tidigare erfarenheter som rektor vid КТН och Linköpings universitet, att han är förvånad över att bibliotekens roll diskuteras så pass lite, trots raden av biblioteksutredningar:

– Biblioteket vid ett universitet eller en högskola är lite som en kyrka mitt i byn, det bara finns där. Men vad gör man om man upptäcker att alla har blivit ateister?

Nu är det inte så att Flodström menar att säga något nedsättande om biblioteken, tvärtom, han är snarare oroad över den utblivna diskussionen om biblioteken som kulturarv.

Att ingen ifrågasätter ska kanske ändå tolkas som att hälsan tiger still, som att bib-

– I ett sämsta tänkbara scenario kommer man inte ifrån att det vi gör kan göras av andra, säger Mats Herder som ändå ser ljus på forskningsbibliotekens framtid.

lioteken är ohotade, tack vare beredskapen att ta sig an den allt viktigare bibliometrin och genom sin etablerade funktion som mötesplats för studenter, som navet och hjärtat i varje campus.

Biblioteken kan också sägas ha stärkt sin position i en föränderlig forsknings- och utbildningsvärld genom att bibliotekarierna själva blivit mer av undervisande, handledande personal i informationssökning och genom språkverkstäder.

En som mot bakgrund av detta tolkar bibliotekens framtid som ljus är Mats Herder, bibliotekschef vid Växjö universitet. Ett universitet som i sig är en illustration till de senaste decenniernas politik gällande högre utbildning och forskning: På 1960-talet uppbyggt som filial (till Lund), 1977 självständig högskola som 1999 erhöll universitetsstatus då den förda politiken signalerade expansion, fler högskolor och universitetsstatus åt redan befintliga.

Idag är Växjö universitet mitt uppe i förberedelserna för att, i överensstämmelse med dagens politiska anda, gå samman med Kalmar högskola. Tillsammans kommer de från och med 2010 att bilda Linné-universitetet.

Det innebär att två bibliotekschefstjänster blir en. Men också i framtiden ska det finnas ett fullvärdigt bibliotek på varje ort, i Kalmar invigdes ett nytt bibliotek 2001, i Växjö 2006.

– Det är klart att skapandet av Linné-universitetet innebär att man kommer att göra rationaliseringar, men jag ser inte att vi kommer att förlora resurser, säger Mats Herder.

I Växjö har rektor inrättat en extra halvtidstjänst för att universitetsbiblioteket ska kunna ägna sig mer åt bibliometrin.

Här menar Mats Herder att det skulle kunna finnas ett nytt och väsentligt uppdrag för bibliotekarier, att kunna bidra till att ”problematiska källorna”, det vill säga hjälpa till att lösa knäckfrågan: *Hur* ska man mäta den

kvalitet som alla är överens om måste gälla, vilken ”mätningsskala” ska gälla? Det finns en uppsjö av internationella mätmetoder liksom det finns olika sätt att ranka undervisning. Och så finns forskning som är svår att alls mäta, helt enkelt eftersom det saknas forskning att jämföra med. Ett exempel är ett samnordiskt projekt kring medeltida ballader där Växjö universitetsbibliotek står för tillgängliggörandet av materialet.

– Vi visar att man inte behöver bo granne med KB för att ägna sig åt den sortens forskning, säger Mats Herder.

Ett forskningsprojekt som man alltså är stolt över, också som exempel på bibliotekets mer forskningsnära roll. Samtidigt som det nordiska materialet alltså är för smalt ur internationellt kvalitetsperspektiv.

Men det hjälps inte. För Växjö gäller, precis som för andra hum-sam-orienterade universitet, ett ökat tryck på att också humaniora-ämnen ska ut och tävla på den globala

FOTO: VÄXJÖ UNIVERSITET

Växjö universitets utveckling kan i sig illustrera de senaste decenniernas politik gällande högre utbildning och forskning.

publicerings- och citeringsbanan. Och här kan, enligt Mats Herder, biblioteken och bibliotekarierna agera som coacher, för att uppmuntra och guida forskare inom de fält som inte är vana vid att utsättas för jämförande kvalitetsmätningar:

– Medan det för exempelvis nationalekonomer sedan länge är självklart att publicera sig i internationella tidskrifter. De är vana vid att mätas, att konkurrera och att bli jämförda.

Och inom ekonomisk forskning är det nu-

mera de vetenskapliga artiklarna som räknas, inte böckerna.

– En nationalekonom som skriver en tegelsten riskerar nog idag att ses lite över axeln, som om han eller hon inte platsar, inte har lyckats bli publicerad i de vetenskapliga tidskrifterna. För humaniora-områdets forskare däremot är fortfarande en bok och därefter en recension i DN eller SVD höjden av status.

– Och humaniora-professorerna älskar biblioteken, som symbol, de vill ha mer på

hyllorna, de vill ha böcker. Jag menar inte att de är nostalgiska men jag drar mig inte för att kalla dem konservativa, säger Mats Herder.

Han är också bekymrad över att de unga som söker sig till bibliotekarietutbildningen i alltför hög grad gör det utifrån eget läs- och litteraturintresse, vilket inte räcker långt med tanke på bibliotekens förändrade roll.

– Vill man ägna sig åt att tänka ut ett sämsta tänkbara scenario kommer man inte ifrån att det vi gör kan göras av andra. Biblioteket som mötesplats för studenterna kan läggas ut på entreprenad, IT-avdelningen kan, teoretiskt sett, sköta informationssökningen. Det strategiska värdet av ett bibliotek kan försvinna, bibliotekarierollen går att spela bort.

I det sammanhanget kommer man att tänka på en annan yrkesgrupp, typograferna, som i samband med den tekniska utvecklingen snabbt gick från stark identitet och stolthet, till utplåning eller, i bästa fall, helt andra arbetsuppgifter.

– Men jag är ju optimist och man kan trösta sig med sådant som att jordbruket har en mycket stark position idag, trots att vi lever i informationssamhället.

Den kommande forskningsproppen lär inte ägna många konkreta rader specifikt åt forskningsbiblioteken. Däremot är det troligt att den formulerar en politik där forskning koncentreras till färre orter och därmed på sikt rejält kan förändra vissa lärosätens, inklusive bibliotekens, ekonomi och framtid.

MARIELOUISE SAMUELSSON

Välkommen till BIBBLAN, det nya bibliotekssystemet för Svenska skolbibliotek!

**Vi har marknadens enda fullständigt Internetbaserade
biblioteksdatasystem med Libriskoppling.**

BIBBLAN har speciella funktioner för massinläggning och läromedelsutlåning!

Ingen inköpskostnad, inga uppläggningsavgifter!

BIBBLANs grunddriftkostnad är endast 3540 kr/år.

Bestämmer Du Dig nu att pröva **BIBBLAN**, får du dessutom
3 månader helt gratis och utan förpliktelser, 15 månader till priset av 12!

Vi bjuder dessutom på konverteringen av poster från de system
där detta är möjligt, krävs lägst, 12 månaders avtal.

www.BIBBLAN.net

TRANAN IT-System – Falköping – 0515-145 50

”IFLA är en enorm resurs”

Fyratusen bibliotekarier samlades under IFLA-konferensen i Québec i Kanada under den lagom flummiga parollen ”Libraries without borders: Navigating towards global understanding”. BBL talade med tre svenska bibliotekarier som besökte årets konferens.

IFLA-KONFERENSER täcker det mesta som rör biblioteksvärlden och är ett utmärkt tillfälle att ta del av varandras bibliotekserfarenheter från olika håll i världen. Representanter från forskningsbiblioteken och högskole- och specialbiblioteken dominerar dock vid dessa konferenser. Något som alltid förklarats med att de flesta folkbibliotek ute i landets kommuner inte har råd att betala en konferensavgift på 4 000 kronor och de rese- och boendekostnaderna som också tillkommer. Konferenserna brukar ju inte direkt hållas nästgårds så det kan ju ligga något i den förklaringen. Desto bättre då att tio bibliotekarier fick IFLA-stipendium från Svensk Biblioteksförning för att åka till konferensen som gick av stapeln 10–14 augusti i Kanada. 150 000 kronor fördelades rättvist till Eva Fridlund, Folkbiblioteken i Lund, Bodil Gustavsson, Stockholms universitetsbibliotek, Eva-Lisa Holm Granath, Linköpings universitetsbibliotek, Gunilla Hultsjö, Bomhus bibliotek, Gävle, Ingrid Källström Nilsson, Rum för barn, Kulturhuset, Stockholm, Anette Mjöberg, Limhamns bibliotek, Malmö, Britt-Inger Rönnqvist, Luleå bibliotek, Anna Swärd Bergström, Umeå universitetsbibliotek och Ann-Katrin Ursberg, Alvesta bibliotek.

För att få ett stipendium till IFLA krävs att man är aktiv inom Svensk Biblioteksförning, i tex utvecklingsråden eller verksamhetsgrupperna, i någon kommitté eller genom att vara kontaktperson för ett nätverk. Man kan även få stipendium som aktiv inom IFLA om ingen annan finansierar kostnaderna för konferensdeltagandet. Dessutom

ska en fjärdedel av stipendierna numera vara förstagångsbesökare på IFLA. Kriterierna innebär dock att samma person kan få stipendium tre gånger.

Ingrid Källström Nilsson som är bibliotekarie på Rum för barn, Kulturhuset i Stockholm, var en av förstagångsbesökarna. Man kan ju stillsamt undra vad en barnbibliotekarie kan ha för nytta av att delta på en konferens av detta slag.

– Jag hade naturligtvis fokus på barnbiblioteksperspektivet och blev glatt överraskad. Allvarligt talat trodde jag inte att det skulle finnas så mycket för en barnbibliotekarie som det gjorde. Det fanns minst en seminariepunkt varje dag som var relaterad till barnbibliotek. Sverige var för övrigt väl representerat eftersom gänget bakom Mars Express fanns på plats för att redogöra för sitt arbete.

– Jag hann även med ett fint studiebesök till Public Library of Charlebourg som IFLA:s barn- och ungdomsbiblioteksgrupp arrangerade. Vi åkte dit i en abonnerad gul skolbuss. Jag besökte också några andra bibliotek bland annat i Montreal. Dessutom hann jag med att vara observatör.

Vad är dina intryck från kongressen?

– Tre erfarenheter har jag gjort. Jag har lärt mig vilken enorm resurs IFLA är. Det finns massor av material att ta del av från organisationen. Det var även intressant att få ta del av alla de olika nationella satsningar som görs i exempelvis Österrike och Nederländerna. Där har man verkligen lyckats få med sig allmänheten i sina kampanjer gentemot politikerna. Intressant var också att se ut-

Ingrid Källström Nilsson, förstagångsbesökare på IFLA i Québec.

vecklingen på webben gentemot ungdomar.

– Jag kan uppmana alla att ta del av den enorma möjlighet som IFLA-stipendiet erbjuder. Det var fantastiskt att få mingla bland 4 000 kollegor. Man kände sig aldrig ensam eftersom alla var så lättpratade. Det var jättekul och intressant samtidigt som jag knöt nya kontakter. Dessutom kan jag avslöja att jag gav Library Lovers-knappar till Bill Gates Senior som lovade att ge varsin knapp till Bill och Melinda. En succé! berättar Ingrid Källström Nilsson.

Ann-Katrin Ursberg, bibliotekschef i Alvesta, har varit aktiv medlem i IFLA i fem år. Hon är delegat i sektionen som arbetar med mångkulturella frågor och har därmed varit på flera konferenser runt om i världen. När BBL ringer upp henne har hon precis kommit tillbaka från konferensen följt av semester i New York. Hon ger konferensen ett gott betyg eftersom ”den som vanligt var fylld med viktiga och kvalificerade teman”. Däremot

Ann-Katrin Ursberg, veteran i IFLA-sammanhang.

var det inte bra rent lokalmässigt med källarlokaler och planlöst irrande i långa korridorer. Efter fyra års internationellt arbete för IFLA, blev Ann-Katrin Ursberg omvald som

delegat för ytterligare fyra år framöver. Men därefter är det slutarbetat eftersom åtta år är maxgränsen för en delegat.

– Omsättning är viktig i sammanhanget eftersom ambitionen är att rekryteringen ska ske från hela världen. Ibland är det tyvärr svårt att få in representanter från Latinamerika och Afrika men för närvarande ser det bra ut i vår grupp med 17 delagater, berättar Ann-Katrin Ursberg som tidigare varit biståndsarbetare och aktiv i Afrikagruppen och som överhuvudtaget brinner för internationellt arbete.

På frågan om vilka erfarenheter hon tar med sig hem till Alvesta svarar hon att IFLA-arbetet är kompetensutvecklande på alla sätt.

– Dessutom tar jag med mig perspektivet härifrån ut i världen. Inte alla har erfarenheter från att jobba i en kommun med 19 000 invånare däribland 1 000 asylsökande. Många av dem är flitiga biblioteksanvändare.

Innan vi avslutar vårt samtal talar vi lite om svallvågorna efter lokaltidningens artikel om att hon fått 45 000 kronor i kompetensutvecklingsbidrag från kommunen i samband med IFLA-resor. Bra mycket mer än vad andra medarbetare fått.

– Det var jobbigt att vara i försvarsställning, men jag vidhåller att mitt internationella arbete, som jag gör på min fritid, är kompetensutvecklande för mitt arbete som bibliotekschef i Alvesta.

Även Eva-Lisa Holm Granath, Linköpings universitetsbibliotek, är en rutinerad deltagare som varit på fem IFLA-konferenser. Hon sitter dessutom med i IFLA:s sektion Serials and Other Continuing Resources och dess Standing Committee så hon har även varit med och planerat programmet för årets konferens. Förutom att hon medvetet valt att arbeta aktivt för IFLA är hon intresserad av det mesta som rör elektroniska tidskrifter och tillgänglighet.

– Det är ett bra tillfälle att knyta kontakter, skapa nätverk och förkovra sig genom att ta del av praktiska exempel. Det är både ett nöje och ett arbete att delta. Omvärldsbevakning när den är som bäst helt enkelt.

– Det som jag kan tycka är mindre bra är de allt för långa procedurerna och all formalia kring det hela. Det är *inte* bra att själva öppningsceremonin tar tre timmar.

Nästa år ses alla hugade i Milano. De som kan ordna finansieringen, vill säga.

ÅSA EKSTRÖM

Bästa köpet direkt.

Nu slipper du söka runt och jaga priser.

Gå direkt till www.eurobib.com och klicka in på Bästa Köp!

Vår nya avdelning med noga utvalda kvalitetsprodukter till lägsta tänkbara priser.

Här hittar du specialprodukter för bibliotek, bl.a. bokvagnar, boklådor, CD-väljarfack och DVD-skåp.

Besök oss på momangen!

Biblioteksvaruhuset

Eurobib
direct
www.eurobib.com

Vad gör folk framför datorn?

Nordicoms mediebarometer 2007 visar att de flesta använder nätet till att läsa e-post, söka information, läsa dagstidningar och spela spel. En relativt liten andel läser bloggar. Den totala användningen av internet har ökat medan bokläsandet har legat ganska stabilt under det senaste decenniet.

FOTO: ÅSA EKSTRÖM

Den totala tiden för internetanvändning bland nätanvändare är 96 minuter en genomsnittlig dag.

DEN TOTALA användningen av internet har mer än fördubblats på åtta år. 2007 använde 64 % internet en genomsnittlig dag. Siffran avser den totala användningen oberoende av om den sker i bostaden, på arbetet eller i skolan, och oavsett om användandet ingår i arbetet eller är av privat karaktär. Motsvarande siffra 1999 var 31 %.

Det visar Nordicoms internetbarometer för 2007. I den kan man också se att det är fler män än kvinnor som använder internet, fler unga än äldre och, inte oväntat, fler högutbildade än lågutbildade.

Närmare 85 procent av den svenska befolkningen har tillgång till internet. Omfattningen av internetanvändningen är till stor del kopplat till bredbandseffekten: andelen som hade tillgång till internet via bredband har ökat med nästan 50 % mellan 2002 och 2007. Tillgången till bredband är högst bland ungdomar, närmare 90 % (15–24 år) och lägst bland pensionärer, 30 % (65–79 år), och lågutbildade, med andelar på 35 %.

Den totala tiden för internetanvändning bland nätanvändare är 96 minuter en genomsnittlig dag (i hemmet 71 minuter). Mest tid framför datorn tillbringar män (105 min en genomsnittlig dag) och unga (128 min). Minst tid framför datorn tillbringar pensionärer och lågutbildade.

Vad gör man då hemma framför datorn en genomsnittlig dag? Tja, de flesta läser e-post och söker information. Andelen som läst någon dagstidning är 25 % och drygt 10 % har lyssnat på musik, spelat spel eller använt någon nyhetstjänst. Intressant med tanke

på den alltmer utbredda och upphaussade bloggsfären är att andelen som uppger att de tagit del av blogg eller chattat ligger på bara 6 respektive 5 %. Flest blogggläsare, 13 %, finns i åldersgruppen 15–24 år. På nätet finns alltså en himla massa människor som snackar men hur många är det egentligen som lyssnar? Å andra sidan, jämte informationssökning, är det sociala och interaktiva nätaktiviteter som ökar. Inte Nordicoms mediebarometer men väl den senaste SOM-rapporten ger också vid handen att ungefär 2 % använder internet för biblioteksärenden någon gång varje vecka (3 % varje månad) och det främst i åldersgruppen 15–29 år.

När det gäller bokläsandet bekräftar Nordicoms siffror i mångt och mycket redan kända fakta: Det är fler kvinnor än män som läser, störst andel läsare återfinns i åldersgruppen 9–14 år (60 %), fler flickor än pojkar läser (faktum är att den verkliga gruppen högkonsumenter är flickor 9–17 med 61 % läsare en genomsnittlig dag). Vidare visar bokbarometern att det är stora skillnader mellan låg- och högutbildade och att bokläsningen är något mer utbredd i storstadsområden än i landsorten.

Den tid man lägger ner på bokläsning en genomsnittlig dag är omkring 50 minuter. Lästiden har minskat något sedan slutet av 1990-talet. Nästan 30 % av befolkningen ägnar som mest en timme åt böcker en genomsnittlig dag, omkring 10 % läser mer än en timme, bland dem är pensionärer och högutbildade överrepresenterade.

Ser man till veckoläsningen har närmare 60 % av befolkningen mellan 9 och 79 år

läst böcker under en genomsnittlig vecka. Veckoläsningen är mer utbredd bland kvinnor, bland de yngsta (9–14 år) och bland de högutbildade.

Vad läser man då? Inte oväntat är den klart dominerande genren skönlitteratur/barn- och ungdomslitteratur. Läsningen av skönlitteratur har sedan slutet av 1990-talet visat en svagt uppåtgående trend som nu tycks ha stabiliserats. Läsning av barn- och ungdomslitteratur har varit och är oförändrat stabil.

De flesta skaffar sina böcker från bokhandel eller pocketbutik (31 %) samt från bibliotek (22 %). Bibliotekens roll, menar Nordicom, försvagades efter 1999, men nedgången tycks ha stabiliserats. Unga, 9–14 år, som uppger att de någon gång läst en bok den senaste veckan är de stora boklånarna (43 %), följt av unga vuxna (35 %). Andelen lågutbildade som lånar böcker via biblioteket är högre än andelen högutbildade.

Men mest tittade folk på tv en genomsnittlig dag 2007, därefter läste man sin morgontidning, lyssnade på radio, använde sig av internet, läste en tidskrift, sen en bok. Det man gjorde minst av allt, det var att gå på bio.

HENRIETTE ZORN

FÖRDJUPNING OCH MER LÄSNING:

Web 2.0 – om deltagande online, SOM-undersökningen 2007: Skilda världar, s 407

Katarina Evengård och Linda Nilsson: *Bibliotekarie 2.0. Minibibliotek.se och bibliotekarierollen – en fallstudie på Umeå stadsbibliotek*. Examensarbete i Biblioteks- och informationsvetenskap, Lunds universitet.

Specialbiblioteken på slak och spänd lina

De stora specialbibliotekens samlingar är ofta mera omfattande och till innehållet mera betydande än flera yngre universitets- och högskolebibliotek. Att dessa resurser ofta är relativt otillgängliga kan ur nationalekonomisk synpunkt betraktas som slöseri med ett kapital som byggts upp via skattemedel, menar Magdalena Gram. Hon förordar en nationell biblioteksstrategi.

FOTO: KARL ZETTERSTRÖM

Östasiatiska museets bibliotek delar på en ambulerande bibliotekarie och det östasiatiska bibliotekets sinologiska del saknar en bibliotekarie med kunskaper i österländska språk, skriver Magdalena Gram.

I DEN BÄSTA av världar utgör världens bibliotek en samlad resurs i mänsklighetens tjänst. Visionen börjar bli verklighet, när det gäller det potentiella utbytet av bibliografisk information. Digitalt födda resurser bidrar dessutom till den globala tillgängligheten, främst inom områden som medicin, naturvetenskap och teknik. Inom humaniora är situationen något annorlunda. Den tryckta boken och tidskriften står fortfarande i centrum och äldre samlingar förlorar inte sin aktualitet. Digitaliseringen av äldre samlingar är knappast påbörjad och tillgången till de fysiska objekten vid forskningsbibliotek, inklusive specialbibliotek, blir därmed avgörande. Men, hur väl fungerar egentligen litteraturförsörjningen inom humaniora?

Svensk Biblioteksförnings slogan "Library Lovers" talar knappast forskningsbibliotekens språk och i kampanjen förs heller inte deras talan. Specialbiblioteken, varav merparten är så kallade samverkansbibliotek på nationell nivå, skymtar visserligen i föreningens nyligen publicerade utredning om myndighetsbibliotekens "förutsättningar, problem och utmaningar". Fokus i sammanhanget gäller dock e-resurserna och en eventuell utvidgning av de nationella licensavtalen, inte de fysiska samlingarnas tillgänglighet.

UTBYT AV BIBLIOGRAFISK INFORMATION. 1886 började de svenska forskningsbiblioteken rapportera sina utländska förvärv till en gemensam *Accessionskatalog*. Flera specialbibliotek anslöt sig snart. Mot slutet av 1960-talet övertog LIBRIS den tryckta accessionskatalogens uppgift och den nationella samkatalogen kom snart att även inkludera nationalbibliografen. Sedan drygt tio år tillbaka är LIBRIS en fri resurs på internet.

De svenska forskningsbibliotekens samverkan inom det bibliografiska området har ursprungligen baserats på förvisningen om att katalogposterna motsvaras av fysiska exemplar, tillgängliga för utlån. Utbytet har i viss mån även styrt det lokala bibliotekets förvärv. Nationalmusei bibliotek, sedermera Konstabiblioteket, har till exempel av-

”Det är också lätt att få uppfattningen att den frikostiga menyn motsvarar tillgång till det dignande smörgåsbordet. Så är emellertid knappast fallet.”

stätt från att förvärva de faksimilutgåvor av äldre handskrifter som KB köpt eller avsett att köpa. Nordiska museet har prioriterat kulturhistorisk litteratur med anknytning till museets samlingar men också relevant forskningslitteratur som saknats vid andra svenska bibliotek. Vitterhetsakademiens bibliotek har koncentrerat sitt förvärv inom arkeologi till nordisk arkeologi och förlitar sig på att KB bevakar den klassiska.

Sedan LIBRIS övertagit den tryckta nationalbibliografins funktion, har forskningsbibliotekens bibliografiska samarbete även omfattat svensk litteratur. Samarbetet kan vara ömsesidigt eller ensidigt. KB kan ibland dra nytta av Konstbibliotekets poster, men museibiblioteket inväntar ibland också KB:s. Statens musikbibliotek förlitar sig på att KB sörjer för bibliograferingen av det svenska musiktrycket.

Eftersom bibliografisk information numera ofta finns tillgänglig på global nivå är skillnaden mellan den lokala katalogen, som pekar mot det egna beståndet, och postersom avser andra biblioteks bestånd eller digitala resurser, inte längre så tydlig. Det är också lätt att få uppfattningen att den frikostiga menyn motsvarar tillgång till det dignande smörgåsbordet. Så är emellertid knappast fallet. Informationen finns tillgänglig, där emot inte lika självklart de fysiska objekten eller e-resurserna.

HUMANISTISKA ÄMNESBIBLIOGRAFIER.

Forskningsbibliotekens utbyte av bibliografisk information har även omfattat artiklar, det vill säga delar av ett verk. Under 1900-talets andra hälft blomstrade de humanistiska ämnesbibliografierna inom historia, litteraturhistoria och konsthistoria. Svensk historisk förening tog länge ansvar för Svensk historisk bibliografi, Svenska litteratursällskapet för litteraturhistorien. Den första konsthistoriska bibliografin upprättades

vid Nationalmusei bibliotek. De tryckta publikationerna ersattes efterhand med databaser och ansvaret för bibliograferingen övergick till olika forskningsbibliotek. Sedan dessa fått allt svårare att leva upp till ätagandet gjordes under 1990-talet ett försök att med stöd av fondmedel blåsa liv i de tynande ämnesbibliografierna. När vissa luckor var överlappade och projektmedlen tagit slut, avsnodde de flesta på grund av medelsbrist och av de tre nämnda fortlever endast Svensk historisk bibliografi, om än på sparlåga. Nya ämnesbibliografier har samtidigt tillkommit, bland annat KVINNSAM och Kulturmiljövård, liksom ett stort antal lokalhistoriska bibliografier.

Sammantaget har innehållet i LIBRIS blivit mera ojämnt. Tunga vetenskapliga bidrag i artikelform är ofta osynliga medan mer efemära, som råkar vara publicerade som enskilda monografier, finns registrerade. Denna utveckling är särskilt olycklig med tanke på att forskare idag allt oftare publicerar sina rön som artiklar, inte som monografier. Open Access-rörelsen sätter sitt hopp till universitetens publiceringsdatabaser och mycket vore verkligen vunnit med att integrera motsvarande information i LIBRIS. Fortfarande återstår dock ett arbete med att höja den bibliografiska kvaliteten i publiceringsdatabasernas poster.

Flera större specialbibliotek går på slaklina och den bibliografiska informationen i LIBRIS hänvisar ibland till bibliotek, som i realiteten ligger i malpåse eller är tillgängliga endast ett par timmar per vecka. Konstbiblioteket har verkat under svåra förhållanden under ett drygt decennium. Medelhavsmuseets och Östasiatiska museets bibliotek delar på en ambulerande bibliotekarie och det östasiatiska bibliotekets sinologiska del saknar en bibliotekarie med kunskaper i österländska språk. Arkitekturmuseets bibliotek, ett av de yngsta specialbiblioteken i

LIBRIS-kretsen, är inte ens omnämnt i den utredning som nyligen förordat avveckling av Arkitekturmuseet och etablering av ett form- och designcentrum.

Det finns dock undantag från denna dystra bild. Vitterhetsakademiens bibliotek vid Riksantikvarieämbetet har fått en välbehövlig förstärkning av anslaget via Vitterhetsakademien, ägare till de äldre boksamlingarna. Biblioteket finns med som ett uppdrag i Riksantikvarieämbetets instruktion, ett samarbetsavtal finns mellan biblioteket och dess närmast associerade institutioner och användare och en framåtblickande utredning om biblioteket har nyligen initierats. Konstakademiens bibliotek har fått restaurerade och utvidgade lokaler och kan därmed fylla sin funktion som de blivande konstnärernas bibliotek. Nordiska museets bibliotek har efter en omfattande översyn av samlingarna flyttat till mera ändamålsenliga lokaler i museets markplan. Bibliotekets situation är emellertid bräcklig och *Svensk etnologisk bibliografi* ligger närmast i träda.

SPECIALBIBLIOTEKEN SOM RESURS.

De stora humanistiska specialbiblioteken har byggts upp i anslutning till den äldre kretsen av lärda verk under en tid då avståndet var kort mellan dessa institutioners forskning och universitetens. Från att ursprungligen ha fungerat som interna bibliotek, blev de efterhand alltmera utnyttjade av externa användare. Under en lång tid har också universitet och högskolor förlitat sig till deras resurser.

Avståndet mellan universitetsforskningen och de lärda verkens forskning ökade under 1960-talet, bland annat på grund av en tydligare boskillnad mellan teori- och metodorienterad forskning och en mer empirisk och föremålsförankrad. Senare försvagades dessutom forskningsverksamheten vid de lärda verken. Vid museerna tvingade

”Att dessa resurser ofta är relativt otillgängliga kan ur nationalekonomisk synpunkt betraktas som slöseri med ett kapital som byggts upp via skattemedel.”

det ökande politiska kravet på en vital förmedlingsverksamhet sedan 1980-talet till en omfördelning av resurserna. I kombination med besparingskrav och marknadsanpassning av hyrorna ledde utvecklingen ofta till att anslagen till biblioteken minskade.

En viss förändring kan numera iakttas. Kontakterna mellan en krisdrabbad humanistisk forskning och centrala arkiv, bibliotek och museer har ökat. Flera centrala museer har återknutit banden till universitetsforskningen och återerövrat mark i konkurrensen om forskningsmedel. Dessutom har initiativet från Riksbankens jubileumsfond och Vitterhetsakademien att inrätta postdok-tjänster vid centrala kulturarvsinstitutioner fått goda, vitaliserande effekter. Uppsvinget för forskningen innebär även att museerna tydligare värnar om sina arkiv och bibliotek. Den ekonomiska situationen är dock fortsatt prekär och prioriteringen gäller främst den interna forskningsmiljön.

De stora specialbibliotekens samlingar är ofta mera omfattande och till innehåll mer betydande än flera yngre universitets- och högskolebiblioteks. Att dessa resurser ofta är relativt otillgängliga kan ur nationalekonomisk synpunkt betraktas som slöseri med ett kapital som byggts upp via skattemedel. Att situation får fortgå kan förklaras med att Sverige, till skillnad från många andra länder, saknar ett samlande grepp om sitt biblioteksväsen. Att så är fallet beror också på att biblioteksfrågorna splittrats mellan två departement. I länder som Storbritannien, Tyskland och Danmark är situationen annorlunda. Utan den danska biblioteksmyndighetens stöd skulle således varken Konstakademiets eller Konstindustrimuseets bibliotek ha kunnat hävda sig som offentligt tillgängliga bibliotek.

EN BIBLIOTEKSVISION. Inom en nära framtid har staten och kommunerna enats om

en nationell biblioteksstrategi. Det finns en nationell samkatalog, LIBRIS, gemensam för folk- och forskningsbibliotek. Kvalitets-säkrad bibliografisk information om publicerade artiklar överförs till samkatalogen från såväl universiteten som folkbibliotek och specialbibliotek. E-resurser kan förvärvas mera selektivt och tillhandahållas mera effektivt. De upphovsrättsliga problem som begränsar tillgängligheten är lösta genom kollektiva licensavtal och alla som söker kunskap har tillgång till resurserna, gratis eller mot en avgift. Böcker, tidningar och tidskrifter som saknas i digitalt format kan lånas via de bibliotek, som äger dem eller via en gemensam nationell depå.

Förverkligandet av den skisserade visionen ligger inom räckhåll. Det behövs dock forskare och en allmänhet som trycker på, framsynta bibliotekarier som griper möjligheterna och politiker som är beredda att satsa. Biblioteksföreningen talar numera inte bara om en nationell bibliotekspolitik utan också om inrättande av ett nationellt biblioteksorgan. Själv väntar jag med spänning på Kulturutredningens svar.

MAGDALENA GRAM

Kungl. biblioteket

Kartläggning av skolbibliotek

SNART KOMMER svaret på hur många skolor som har skolbibliotek och hur biblioteksverksamheten verkligen ser ut. Kulturrådet samlar nu in uppgifter från landets alla grund- och gymnasieskolor – både kommunala skolor och friskolor.

Gång på gång trummas budskapet ut att skolbiblioteken är viktiga för elevernas läsutveckling och även en viktig del av skolans pedagogiska verksamhet vad gäller lärande. Samtidigt har det saknats färsk statistik på hur läget verkligen ser ut och hur omfattande skolbiblioteksverksamheten i realiteten är. Den senaste undersökningen gjordes 2002. I kartläggning av skolbiblioteken i Sverige uppmanas även de som inte har något skolbibliotek att svara.

En enkät med ett tjugotal frågor har skickats ut till drygt 6 000 grund- och gymnasieskolor och Kulturrådet hoppas att man ska ha fått in de flesta svar i mitten av oktober. Några av frågorna som ska besvaras är: Finns det någon internetuppkoppling i biblioteket? Finns det någon särskild personal som ansvarar för skolbiblioteket? Hur många timmar bemanat öppethållande har biblioteket?

Frågorna har tagits fram i samarbete med de olika myndigheter, organisationer och nätverk som finns inom skola och bibliotek. Kulturrådet kommer att presentera resultaten i början av nästa år. Mer information om skolbiblioteksundersökningen finns på Kulturrådets webbsida:

http://www.kulturradet.se/templates/KR_Page.aspx?id=4018&epslanguage=sv

ÅE

WWW.BIKETJANST.SE

NYTANKANDE I BARNBIBLIOTEKET

Barnmöbler ska vara funktionella &
inspirera till kreativa & lekfulla biblioteksbesök!
På vår hemsida hittar du många nyheter
för för framtidens barnbibliotek!

Ring oss så berättar vi mer!

:-) / Bike

telefon: 0472-300 36 fax: 0472-344 59 e-post: info@biketjanst.se hemsida: www.biketjanst.se

BIKETJANST

Skillnaderna som kan minska förtroendet för biblioteken

Bilden av biblioteksanvändaren är kluven: på folkbiblioteken sjunker utlåningen och har gjort så över tid, samtidigt är siffrorna lysande vad beträffar förtroendet för biblioteket som institution samt upplevelsen av bibliotekets service. Hur går det ihop?

IDEN SENASTE SOM-rapporten ägnas biblioteken ett eget kapitel: *Biblioteken – kontinuitet eller nya trender?* Inför årets undersökning bad Svensk Biblioteks-förening SOM-institutet att ställa ett utökat antal frågor om bibliotek, bland annat om attityden till bibliotek och beredskapen att betala skatt till biblioteksverksamhet.

Något direkt svar på de motsägande tendenserna ges inte i SOM-undersökningens bibliotekskapitel men en del fakta benas ut och belyses i siffror. Och när det gäller huruvida biblioteken karaktäriseras av kontinuitet eller nya trender är svaret tydligt: tonvikten ligger på kontinuitet.

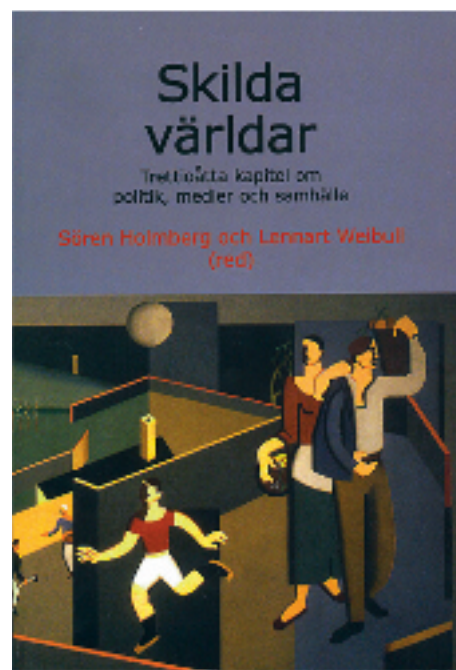
Folkbiblioteken är fortfarande den mest besökta kulturinstitutionen, men årets resultat beträffande biblioteksbesök någon gång per år eller oftare under 2007, är med sina 53 % det lägsta procenttalet som hittills uppmätts i SOM-undersökningarna. Man konstaterar vidare stora skillnader mellan män och kvinnor ifråga om biblioteksbesök. 46 % av männen uppgav att de besökt ett bibliotek någon gång eller oftare per år, motsvarande siffra för kvinnor var 60 %. När det gäller läsning och internetanvändningen är skillnaderna mellan könen mindre eller mycket liten. Däremot spelar utbildningsnivån en stor roll. Perioden 2001–2007 hade biblioteksbesöken bland lågutbildade minskat från 60 % till 36 %. Under samma period hade också biblioteksbesöken bland högutbildade minskat, men avsevärt mindre, från 85 % till 70 %.

Bibliotekslånen har som bekant också sjunkit – även om de internationellt sett

fortfarande ligger på en hög nivå, enligt artikelförfattarna Lars Höglund och Eva Wahlström. Färre utlåningsställen (filialer, bokbussar etc), färre arbetsplatsbibliotek, konkurrens från allt fler tv-kanaler, internets utbredning i hemmen är några av de skäl som kan tänkas påverka sjunkande bokutlåning. Samtidigt reserverar sig artikelförfattarna för att enstaka utlåningstal inte ger hela bilden eftersom många av bibliotekets tjänster inte syns i traditionell utlåningsstatistik. Men konstaterar man också: "Samtidigt är bibliotekens klassiska roll, att stödja och stimulera läsning, fortfarande den mest påtagliga med över nära 60 miljoner boklån per år och en ökad andel barnbokslån som en viktig del av detta."

Kan det vara så att biblioteksbesöken och lånen av böcker i allt större utsträckning sker via nätet? Nja, inte riktigt. Att utträta biblioteksärenden via nätet är vanligt förekommande bland dem som också ofta besöker biblioteket. Mellan 18 och 40 % bland dem som använt biblioteket via nätet någon gång per kvartal eller oftare går också till biblioteket någon gång per månad. Sambandet mellan frekvent internetanvändning i övrigt och biblioteksanvändning är svagt.

Attityderna till bibliotek tycks vara mera stabila än själva biblioteksbesöken. Majoriteten av svenska folket tycker att biblioteken är viktiga, en attityd som även är utbredd bland dem som själva inte utnyttjar biblioteken i någon större utsträckning. Och man är beredd att via skattsedeln betala för biblioteken. Trots att besöken gått ned uppgår nu fler (2007: 44 %) än för nio år sedan (1998:

35 %) att de i ganska hög eller mycket hög utsträckning är beredda att betala skatt för biblioteksservice. Att viljan är större bland de regelbundna besökarna är logiskt men även bland dem som inte utnyttjar biblioteket så ofta "markerar en majoritet åtminstone någon grad av vilja att betala högre skatt om den används till bibliotek".

Viljan att betala högre skatt för biblioteken är tre gånger så vanligt bland högutbildade med vänsterinriktning än bland svarande som står till höger på den politiska skalan. Enligt SOM är bokläsning och biblioteksbesök också vanligare bland sympatisörer för vissa partier. Till exempel ligger miljöpartiet och vänsterpartiet högre än moderater och socialdemokrater när det gäller bokläsning och biblioteksanvändning. Det antas sammanhånga med demografiska och utbildningsmässiga faktorer bland sympatisörerna.

Förtroendet för biblioteken är mycket

högt, högre än för flertalet samhällsinstitutioner i undersökningen – biblioteket är en av de två institutioner som ligger högst av mer än trettio undersökta i den senaste SOM-undersökningen. Däremot varierar förtroendet för biblioteken beroende på utbildning. Störst är förtroendet bland dem med medelhög eller hög utbildning, bland dem som besöker biblioteket ofta och bland dem som läser böcker. Könsmässigt är förtroendet tämligen lika bland män och kvinnor på alla nivåer av besök, oavsett om de sker sällan eller ofta.

Det goda förtroendet för biblioteket är knappast hugget i sten för all framtid. Artikelförfattarna varnar för att om man inte når icke-användarna kommer förtroendet för biblioteken sannolikt att sjunka över tid eftersom högt förtroende är kopplat till användning.

De stora skillnaderna mellan olika grupper när det gäller utbildning, bokläsning, biblioteksbesök etc är givetvis inte heller positivt ur biblioteksperspektiv: "Om dessa skillnader inte minskar utan i vissa fall till och med ökar mellan olika grupper då har biblioteken (tillsammans med skola och civilsamhälle) inte fullt ut lyckats med sitt svåra (omöjliga?) uppdrag att nå alla".

HENRIETTE ZORN

FAKTA OCH FÖRDJUPNING

Den 4 december arrangerar Svensk Biblioteksförning en SOM-dag. Då presenterar Lars Höglund och Eva Wahlström en utförligare rapport om 2007 års SOM-undersökning som man gjort för föreningens räkning.

SOM: Samhälle, opinion, massmedia

SOM-rapporten: Skilda världar. Trettiötte kapitel om politik, medier och samhälle (red Sören Holmberg och Lennart Weibull).

SOM-rapportens resultat kommer från SOM-institutets årliga opinionsmätningar. Skillnader och likheter studeras när det gäller sådana saker som ekonomi, politik, massmedia, livsstilar m m.

SOM-institutets nationella frågeundersökningar går tillbaka till mitten av 1980-talet.

Författarförbundet och bibliotekskampanjen

FÖR SVERIGES författare och översättare är folk- och skolbiblioteken livsviktiga. Deras bokbestånd utgör själva grundbulten för litteraturens möjligheter i landet. Därför ägnar Sveriges Författarförbund också mycket kraft åt att bidra till bibliotekens utveckling. Därför har förbundet i sin policy för folk- och skolbibliotek från 2006 framfört de här kraven:

- att lagstiftningen inom biblioteksområdet förstärks
- att en nationell bibliotekspolitik etableras,
- att det på varje skolenhet inrättas ett välutrustat bibliotek, bemannat med kompetent personal
- att boken, litteraturen och läsandet också i fortsättningen ska stå i centrum för bibliotekens verksamhet
- att de läsfrämjande åtgärderna, t.ex. genom arbetsplatsbibliotek, prioriteras i folkbibliotekens åtaganden

Och därför arbetar förbundet – genom sitt biblioteksråd och på förbundsstyrelsens mandat – på olika vägar och genom olika metoder med att uppmärksamma och motverka de tendenser till ökande standardskillnader, resursminskningar, sviktande läsförmåga och läsintresse och inte minst ojämnligheter i utvecklingen som i dag lätt kan skönjas i bibliotekssverige.

Därför arbetar förbundet intensivt inom Nationella Skolbiblioteksgruppen och där för arbetar förbundet tex med frågan om behovet av en nationell bibliotekspolitik. Det senare gör vi tillsammans med Svensk Biblioteksförning, Sveriges Länsbibliotekarier och DIK-förbundet. Resultatet så här långt är bla ett gemensamt dokument riktat till landets politiker, nationellt och lokalt, som utgör en ideologisk plattform för vårt

fortsatta agerande. Tillsammans har alltså de här fyra organisationerna – enade – åstadkommit ett ställningstagande för folk- och skolbiblioteken av ett tidigare aldrig skadat slag och som politiker måste ta på allvar, vilket de kontakter och uppvaktningar som redan ägt rum vittnar om. Arbetet går vidare under den propositionsfyllda hösten.

Tillsammans med Svensk Biblioteksförning bedriver Sveriges Författarförbund också aktiverande projekt som syftar till att öka läslust och läsvana hos vuxna, t. ex genom att sätta fokus på arbetsplatsbiblioteken.

Det är vår bestämda uppfattning att det endast är genom att samverka som organisationerna på – det lilla – biblioteksområdet kan åstadkomma resultat. Och i det sammanhanget, och i det gänget, har Sveriges Författarförbund en naturlig plats.

Därför är det självklart för Sveriges Författarförbund att helhjärtat stödja Svensk Biblioteksförnings kampanj.

JAN RISTARP

Ordförande i Sveriges Författarförbunds biblioteksråd

Digital BiblioteksGUIDE

WAGNER

www.wagnerform.se

Biblioteket – Västerås tankeställe

FOTO: ÅSA EKSTRÖM

Eva Matsson, chef för stadsbiblioteket i Västerås som har satsat på förnyelse.

Västerås är för många staden som associeras med ASEA och arbetskraftsinvandring från Italien och Finland under 1960-talet. En aning märkligt då att ingen biblioteksmedarbetare pratar just dessa språk när stadsbiblioteket satsar på att anställa flerspråkig personal.

VÄSTERÅSARNA ÄR cirka 135 000 till antalet idag men, enligt SCB, är det en växande befolkning. Förr var det framför allt industrijobb som lockade medan det i dag är många som söker sig till högskolan. Stadsbiblioteket i Västerås är ett av de större folkbiblioteken i mellersta Sverige. Här arbetar ungefär 70 personer och Eva Matsson är bibliotekschef sedan två år tillbaka. Hon har varit verksam vid stadsbiblioteket i tjugo år. När BBL är på besök har kafé Tuppen just öppnat och folk strömmar in i biblioteket. Eva Matsson visar runt i det femtiotalsdoftande biblioteket där en renovering för tillfället pågår. Bland an-

nat ska en stor återlämningsmaskin placeras i entréhallen och den rätt anskrämliga lysrörsarmaturen ska bytas ut mot mer diskret inbyggda ljuskällor. En stor monumental målning av konstnären Birger Halling täcker fondväggen mitt i biblioteket. Västerås stadsbibliotek, som byggdes 1956, är stort och omfattar flera byggnader. Fackbiblioteket, som byggdes 1991, då man fortfarande trodde på stora lokaler för framtidens bibliotek, huserar i ett hus på andra sidan gatan. De bägge byggnaderna binds samman av en inglasad gångbro.

– I dag vet vi ju att det inte behövs gigantiska lokaler, framför allt med tanke på digita-

lisering men också med tanke på de höga hyreskostnaderna, menar Eva Matsson.

Stadsbiblioteket med sina sex filialer var under flera år eftersatt vad gäller medieinköp. Men 2005 beslutade kultur- och fritidsnämnden att satsa ordentligt med pengar för inköp av böcker, tidskrifter och andra medier. Väckarklockan för politikerna var Inger Eide Jensens jämförelse av biblioteken i landet där det tydligt framgick hur bortglömt Västerås var på mediaområdet. Numera går ungefär fem miljoner kronor årligen till att köpa in film, databaser, böcker och tidskrifter. Samtidigt utvecklas det virtuella biblioteket med en 24-timmars service och stiftsbiblioteket genomgår en omfattande nykatalogisering. För närvarande fokuserar politikerna framför allt på den nya konsthallen som ska byggas i staden. Eva Matsson berättar att från bibliotekshåll kämpar man, som vanligt, för att visa att biblioteket är så mycket mer än bara böcker.

– Vi har bjudit hit våra fritidspolitiker i kulturnämnden för att de ska få veta lite mer om oss och vår verksamhet. Vid tre tillfällen har vi bjudit på en kvällsmacka samtidigt som vi har visat hur bland annat Mediejukeboxen fungerar. Några av politikerna återkom, så det har varit uppskattat.

Annars har stadsbiblioteket satsat på att "göra". En enkät visade att det fanns en otydlighet om biblioteket som arbetsplats och efter det har man arbetat mycket med verksamhetsgrund och värdeord.

Bakgrunden ligger i de förändringar som organisationen har genomgått och en generationsväxling bland medarbetarna som inneburit att man slagit ihop personalgrupper. Det i sin tur har inneburit större krav och ansvar på medarbetarna vilket ibland upplevts som betungande innan man hunnit växa med uppgiften.

– Eftersom många förändringar har gjorts så har vi också insett att vi ibland har för många möten. Nu har vi bland annat plockat bort avdelningsmöten för att frigöra tid.

Stadsbiblioteket har även satsat på förnyelse. Ny grafik och nya loggor vilket bland annat resulterat i ett snygg rött lånekort. Dessutom har man bytt ut de allmängiltiga

ledorden som "möjligheternas bibliotek och mötesplats för kunskap och upplevelse" till en mer uppdaterad version.

– Västerås Stadsbibliotek har blivit "Ditt tankeställe – Platsen där dina tankar möter andras". Tankeställe är ett ord som nog får den moderna människan att stanna till en stund. De flesta tvingas nog läsa ordet två gånger innan tankarna och associationerna börjar fara i huvudet, vilket är meningen, konstaterar Eva Matsson.

En annan förändring gjordes 2006 när man slog ihop biblioteksfilialen i Råby med fritidsgården. Två unga bibliotekarier som kunde tänka sig att jobba under former där man delade personalutrymmen och lokaler med fritidspedagogerna anställdes. Bibliotek på dagarna och fritidsgård på kvällarna. Det ser ut som vilket bibliotek som helst men med lite modernare inredning och storbildsskärm på väggen. Även om det naturligtvis även inneburit en del praktiska problem som exempelvis ett pyttelitet kontor.

– En gång i månaden har man ett gemensamt möte där de två personalgrupperna möts. Det är två helt olika kulturer som lär sig av varandra och det leder till utveckling, konstaterar Karin Ramnerö, avdelningschef på stadsbiblioteket.

Karin Ramnerö har en annorlunda bakgrund eftersom hon inledde sin bana som nyutexaminerad bibliotekarie med att arbeta på biblioteket i Tillberga som drivs av en ekonomisk förening på uppdrag av kommunen. 1992 var biblioteket nedläggningshotat och togs då över av invånarna. I tolv år arbetade Karin Ramnerö tillsammans med två andra bibliotekarier på det lilla biblioteket i Tillberga.

– Där lärde jag mig att ta ansvar på ett annat sätt och att samarbeta med andra utanför bibliotekets väggar. Och att våga prova! Det var en rolig tid eftersom det i mina arbetsuppgifter också ingick att anordna teaterresor och att skriva i den lilla lokala tidningen Tillbergabladet, berättar Karin Ramnerö.

Dessa erfarenheter har varit nyttiga i hennes arbete på Västerås stadsbibliotek där hon arbetar i ett större sammanhang med personalansvar. Inspirerade av Malmö och

deras arbete med biblioteksambassadörer, införde biblioteket 2005 så kallade språkguider. Det ettåriga projektet kallat Bilingual Benefit genomfördes i samarbete med bland andra DIK, Integrationsverket och Länsbibliotek Västmanland. När Västerås Stad anställde sommarvikarier fokuserade man på att anställa ungdomar med "annan" språkompetens. Fem språkguider anställdes via hemspråkslärare. En av dem var den i dag 21-åriga Noor Al-Kuba, som växt upp i Spanien med en pappa från Irak. Med tre språk i bagaget tvekade Noor Al-Kuba aldrig över att börja jobba på biblioteket. Men hon medger att jobbet också inneburit många praktiska göromål som att hjälpa till att fylla i blanketter, informera om vilken myndighet man ska vända sig till med en viss fråga etc.

– Gensvaret var stort eftersom många vågade komma fram och tala med mig på sitt hemspråk. Jag tror också att det har underlättat att jag är ung, fler vågar söka kontakt.

Att samhället ser ut som det gör idag måste märkas även i personalgruppen på biblioteket, anser Noor Al-Kuba.

– Alla ska våga komma in och ta för sig av allt som erbjuds. Det är så biblioteket ska fungera: det ska vara jämlikt.

Efter nästan fyra år på biblioteket arbetar hon idag som timanställd vilket passar henne bra eftersom hon studerar på komvux för att därefter läsa till civilingenjör. Vad betyder då denna språkompetens för biblioteket? Både Eva Matsson och Karin Ramnerö är övertygade om att det blir bra möten. Att ha en medarbetare i slöja i informationsdisken har gått utmärkt.

– Vi har fått lära oss att reflektera över vad vi gör och inte gör, menar Karin Ramnerö.

– Det blir fler inköpsförslag gällande tidskrifter och böcker på andra språk. Men det leder framför allt till att fler människor får upp ögonen för möjligheterna som finns på biblioteket, konstaterar Eva Matsson.

En annan tydlig konsekvens är att man idag har timanställda som talar flera språk. Stadsbiblioteket har medarbetare som bland annat talar polska, persiska, franska och spanska.

– Det är vi stolta över. Men tyvärr talar

Att samhället ser ut som det gör idag måste märkas även i personalgruppen på biblioteket, anser Noor Al-Kuba, timanställd biblioteksmedarbetare.

”Det är viktigt att det syns på biblioteket hur Sverige ser ut idag. Det finns tendenser att man anställer folk som är lik en själv vilket ibland är olyckligt.”

ingen finska eller italienska vilket är lite underligt i en stad som Västerås. Det finns biblioteksmedarbetare som förstår språken men som tyvärr inte talar det, berättar Karin Ramnerö.

– Det är viktigt att det syns på biblioteket hur Sverige ser ut idag, säger Eva Mattsson.

– Det finns tendenser att man anställer folk som är lik en själv vilket ibland är olyckligt. Därför tror jag det är bra att man aktivt agerar och tar några steg fram för att få en förändring, menar Karin Ramnerö.

Det senaste samarbetet som stadsbiblioteket i Västerås inlett under hösten är ett projekt med Folkets Bio. I samband med att biografen visade filmen *Lady Chatterlys älskare* tillfrågades biblioteket om man inte kunde komma och tala om bakgrunden till filmen, vilket biblioteket nappade på!

– Jätteroligt och uppskattat! Samtidigt som vi visar vad vi kan så är det bra marknadsföring av biblioteket. Men även för mig som anställd är det ett slags kompetenshöjning eftersom jag tvingas läsa på ordentligt. Inför Ang Lees film *Lust, Caution* fick jag chansen

att läsa novellen och lära känna den kinesiska författarinnan Eileen Chang, berättar bibliotekarien Isabel Borrás som tycker att det också är roligt att se bra filmer.

I vanliga fall arbetar hon med ”Boken kommer” så för henne var det inte märkligt att kliva utanför biblioteksväggarna och ställa sig framför en filmduk för att ge litteraturtips. Inför visningen av nästa film, *Flyga Drake*, läser hon på om Afghanistans historia.

ÅSA EKSTRÖM

Läs också i detta nummer: Barbro Bolonassos text om rapporten *Framgångsrikt men förbisett* – om bibliotekens betydelse för integrationen där hon kompletterar med synpunkter från det lokala bibliotekets horisont (sid 21), eller hur Gävle tar skönlitteraturen till hjälp i en satsning för integration och mångfald (sid 23)

Utnyttja minoriteternas kunskap bättre!

I rapporten "Framgångsrikt, men förbisett – om bibliotekens betydelse för integrationen" har Peter Almerud fördjupat sig i svensk och nordisk forskning producerad från år 2000 och framåt. Barbro Bolonassos har läst rapporten och kompletterar med synpunkter från det lokala bibliotekets horisont.

FOTO: ÅSA EKSTRÖM

Att bygga förtroende genom personliga möten leder till "erkännandets politik". Att bli igenkänd, att skapa en ny vardag och att få uppleva att man lever i nuet blir avgörande, skriver Barbro Bolonassos. Bilden är tagen på Tensta gymnasium, vid skolbibliotekets tidskriftsavdelning. Majkel Melki tillsammans med bibliotekarie Eva Nordin.

2004 publicerade regeringen Nationell handlingsplan mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering. Undertecknare var Mona Sahlin, då näringslivsminister. Förgäves sökte vi efter bibliotekets tänkta roll i detta viktiga arbete.

Att biblioteken, med 70–80 miljoner besök per år, rent av skulle kunna spela en väsentlig roll var uppenbarligen helt okänt för utredarna. Och vems fel var det? Hur har vi beskrivit vår institution för våra uppdragsgivare och för medborgarna? Hur har vi arbetat för att få tillgång till den politiska agendan? Vad vet vi om biblioteken och vad tror vi oss veta? Hur långt har forskningen kommit inom olika discipliner rörande biblioteken som samhällseliga fenomen?

Under året har Svensk Biblioteksförning låtit sammanställa dels statistiskt material, dels material som koncentrerar sig på vissa delar av bibliotekens uppgifter (åtminstone enligt UNESCO:s folkbiblioteksmanifest).

I rapporten "Framgångsrikt, men förbisett – om bibliotekens betydelse för integrationen" har Peter Almerud fördjupat sig

i svensk och nordisk forskning producerad från år 2000 och framåt. Genom hans sammanställning av ett antal magisteruppsatser och andra undersökningar får vi en snabb tillgång till de slutsatser som kan dras av detta ännu så länge jungfruliga forskningsfält.

Några synpunkter från det lokala bibliotekets horisont:

Man kan konstatera att språkkunskaper hos personalen ger en tydlig signal till besökarna. Effekterna är tydliga, vilket syns i intervjuerna. Varför har vi då så svårt att få till det på golvet? Biblioteken är idag i stort behov av kompetens på alla fronter och problemet är att kombinera detta med minskande resurser eller fler besökare. Bättre villkor för möjligheten till arbetsträning på biblioteken behövs och resurser till handledning för att personalen ska orka utveckla det viktiga publika arbetet.

Men de finns också behov av en ständigt rullande fortbildning i allmän kulturkompetens för all personal. Detta gäller även övrig kommunal förvaltning där vi rimligen borde kunna bidra med kompetens – och det sker också på många ställen.

Man kan dock konstatera att bibliotekspersonal som regelbundet träffar besökare med utländsk bakgrund inte ser de kulturella skillnaderna som särskilt betydelsefulla för servicens utformning. Språkutveckling för alla, fast med olika metoder är, enligt många, kanske den viktigaste uppgiften.

Vårt informationsutbud inklusive våra hemsidor måste bli flerspråkiga om vi ska kunna tala om en 24-timmars service. Många bibliotek (och kommuner) saknar till och med engelska som ingång.

För inhemska besökare såväl som för besökare från främmande länder behövs mer och rätt media. Vi borde ha råd att erbjuda de viktigaste aktuella litterära verken och göra samhällsdebatten från åtminstone EU-länderna tillgänglig. Det skulle i dagsläget betydligt öka vår samlade nationella kompetens i det sammanhanget.

Att förstå att man som nyinflyttad har andra behov än som redan etablerad medborgare, är kanske inte så självklart om man aldrig tar reda på hur behoven skiftar genom fokusgrupper eller bara genom enkla samtal

med besökarna. På det lokala biblioteket blev vi glada över det missnöje som uttrycktes beträffande vårt material på urdu. Vi blev glada därför att det visade att människor uppfattat att man kan påverka utbudet genom att framföra sina åsikter. Att sedan leva upp till samma krav på över femtio språk är inte lätt. Men med biblioteks- och medieplaner som uppdateras allt eftersom behoven i det lokala området förändras kan man bättre möta medborgarnas förväntningar. De ska trots allt vara nöjda när Kulturnämnden utvärderar vår service.

Och varför inte följa EU:s rekommendation för språkinläring: minst tre språk per individ. Betydelsen för såväl individ som nation borde vara självklar.

Föräldrar utgör en grupp och en generell kategori (med gemensamma problem) i samhället där alla bibliotek borde kunna ha strategier från start till slut. Förskola/skola har stora förväntningar på att dela ansvar med föräldrarna kring barnen men vem förklarar och stödjer denna kompetens? För att det ska komma till stånd en jämlik arbetsfördelning krävs tillgång till såväl kunskap om språkutveckling som samhälle, och bibliotekets neutrala roll kan göra arbetet effektivare.

I samband med detta behöver biblioteken bygga ut sitt stöd vid alfabetisering för

vuxna. Min erfarenhet är att det är svårt att få komma in i dessa grupper. Om det beror på osäkerhet hos pedagogerna, bristande metodik eller annat är svårt att veta.

Med stöd av frivilligheten kan vi använda våra lokaler för enkla samtalsgrupper med mål att skapa kontakt och informell inskolning i vardagslivet, det Ingrid Atlestam kallar "vardagsintegration". Att bygga förtroende genom personliga möten leder till "erkännandets politik" (Charles Taylor) vilket är särskilt viktigt för flyktingar som hastigt fått lämna allt och därmed förlorat all vardag. Att bli igenkänd, att skapa en ny vardag och att få uppleva att man lever i nuet blir avgörande även för att lyckas som förälder.

I Kanada uttrycker myndigheterna en förväntan om att integrationen ska ske från båda håll. Det är en uppgift för såväl de inflyttade som för de bosatta i landet. Tänk er en så avancerad inställning projicerad på majoritetssamhället i vårt land där vi i stället tycks ha lagt allt ansvar på minoriteterna. Har biblioteken gjort de nya nationella språken synliga på hyllor och i programverksamheten?

Förre chefen för Afghanistans russinexport, med begränsade svenskkunskaper men med ett lysande kontaktnät kan nu genom Olof Palme-centrets resurser hålla studie-

cirklar i Uzbekistan i demokratifrågor. Detta efter att biblioteket har hjälpt honom att "svenskificera" texten i ansökan. Hans barn håller sina språk levande genom flerspråkspåsarna och kommer att finnas tillhands för Ericssons framtida kontakter i Asien osv. Exempelen kan göras många men om det är något vi i Sverige skulle kunna bli bättre på så är det att ta tillvara de språk, kunskaper och erfarenheter som vi får gratis genom invandringen. Det skulle kunna bli ett bidrag till ett allmänt, bättre Know-how som ökar vårt samhälles förmåga att hantera globaliseringens alla utmaningar.

Fler kopplingar från det tärande till det närande behöver kartläggas. Biblioteken behöver en nationell strategi i vilken de för hela samhället viktiga uppgifterna, tydliggörs.

Rapporten ger inblick i aktuell forskning, teori och metoder för att öka vår kunskap där vi varit hänvisade till praktikernas inte helt uppdaterade metodik.

BARBRÖ BOLONASSOS

Enhetschef, Fisksätra bibliotek

Framgångsrikt, men förbisett – om bibliotekens betydelse för integration.

Svensk Biblioteksforening april 2008.

Rapporten kan läsas i sin helhet på www.biblioteksforeningen.org, klicka under fliken Forskning & Fakta, därefter Rapporter.

1. Behövs **standards** för RFID?
2. Kan leverantören visa upp ett system som är helt **kompatibelt med dansk standard**?
3. Kan leverantören uppvisa dokumenterad **test på taggarna**?
4. Kommer leverantören finnas kvar och hjälpa er i **framtiden**?

Väljer ni RFID-utrustningen från **3M**

...kan vi svara ja på alla fyra frågorna!

3M har mer än 35 år i branschen och PHF har mer än 26 år!

PHF
PHF System AB, Sjövägen 8
746 31 Bålsta, Tel 0171-46 94 20
www.phf.se

*Viktigt!
Kolla innan
upphandling!*

Integration och mångfald: Gävle tar litteraturen till hjälp

Introduktion till den persiska litteraturen, en ingång till dagens afrikanska litteratur och besök av författare som Inga-Lina Lindqvist och Jonas Hassen Khemiri. Det är några programpunkter när Gävle stadsbibliotek under hösten gör en satsning på litteratur och mångfald.

BAKOM SATSNINGEN finns ett extra anslag från kommunledningen för att under året arbeta med program som främjar integration. Gävle huvudbibliotek med filialer har valt att göra det med skönlitteratur i fokus.

– Vi har fått 100 000 kronor för att sätta ihop ett program för vuxna och lika mycket till för programverksamhet för barn, berättar Sara Hagström Andersson.

Men pengar är inte allt. Det krävs engagemang också. Sara Hagström Andersson har tidigare arbetat bla som enhetschef på en av stadsbibliotekets filialer men sedan mars i år finns hon på huvudbibliotekets skönlitterära avdelning med särskilt ansvar för att just satsa på och lyfta fram skönlitteraturen.

Till höstens program har ett tiotal föreläsare och författare bjudits in till biblioteken – anpassat efter varje enhets önskemål. Främst vill man lyfta fram och spegla litteratur utanför Europa och det anglosaxiska språkområdet. Flera av programmen sker i samarbete med bla studieförbund och etniska föreningar.

Marockanska föreningen, Invandrarcentrum och ABF står till exempel som medarrangör för programmet "Modern arabisk litteratur: en mötespunkt mellan öst och väst". Då besöker Marina Stagh, fil dr i arabiska och översättare av arabisk litteratur, Andersbergs bibliotek för att berätta vad som rör sig inom den moderna arabiska litteraturen. Senare i november gästar Birgitta Wallin, mångårig redaktör för tidskriften Karavan, huvudbiblioteket för att berätta om en tidskrift "på resa i världens litteratur". Och i december gästar Jonas Hassen Khemiri huvudbiblioteket, bara för att nämna några punkter ur programsatsningen.

Jonas Hassen Khemiris författarskap är också temat i höstens bokcirkel.

Deltagarna träffas för att diskutera hans

tre böcker. Parallellt pågår bokcirklar på Västerbergs folkhögskola i Storvik. De olika cirkelarna kommer sedan att sammanföras dels för en text- och skrivarverkstad med Helene Rådberg och Hans Carstensen som ledare, dels för att träffa författaren. Jonas Hassen Khemiri kommer också att prata inför en större publik och besöker även en av Gävles högstadieskolor.

För de yngre barnen har man bla byggt upp ett bestånd av bokpåsar på kommunens mångspråkiga förskolor och även hyrt in utställningen "Magiska manteln" som turnerar på flera av biblioteken.

Med tanke på de diskussioner som varit kring folkbibliotekens bristande engagemang för att hävda skönlitteraturen är det roligt med ett bibliotek som gör ett genomtänkt och fylligt program där skönlitteraturen står i centrum.

– Ja, det känns verkligen som om man nu vill satsa på skönlitteraturen – mer och mer faktiskt, säger Sara Hagström Andersson.

Gävle stadsbibliotek nominerades tillsammans med Sandvikens folkbibliotek till Nationalencyklopedins Kunskapspris 2008 i kategorin Offentlig verksamhet.

De nominerades bla för att de båda huvudbiblioteken i kommunerna har öppet alla dagar året om och i sin verksamhet arbetar för att nå så många kommuninvånare som möjligt med tjänster och service. Tyvärr gick de inte till final, konkurrensen var stark med andra nominerade som Gunnar Wetterberg och Naturliga steget.

Kunskapspriset instiftades av Nationalencyklopedin, NE, 2002 och delas årligen ut i syfte att uppmuntra dem som i Sverige på ett nytt, annorlunda eller lustfyllt sätt lyckats stimulera andra att söka kunskap. Pristagarna skall vara goda förebilder och våga tänka i nya banor. På så sätt kan priset bidra till att höja kunskapsnivån i Sverige.

HENRIETTE ZORN

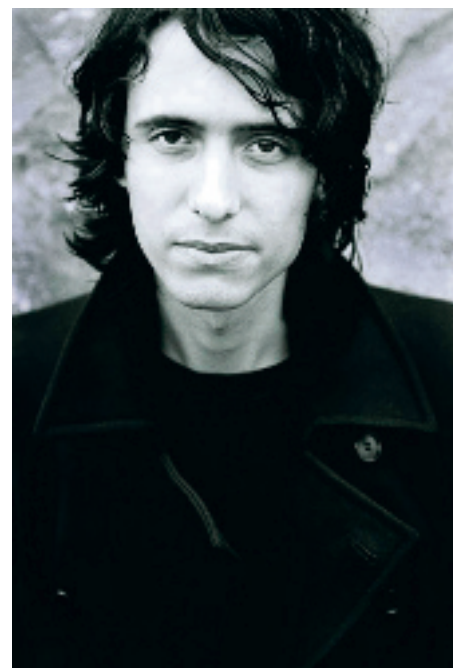

FOTO: LEIF HANSEN

Jonas Hassen Khemiris författarskap är temat för höstens bokcirkel i Gävle. Författaren kommer även att besöka flera av Gävles högstadieskolor.

Framtidsfrågorna dominerar

På senare år har man frågat sig vad "Bibliotek" står för när det gäller Bok & Biblioteksmässan i Göteborg. Det mesta kretsar ju faktiskt kring boken och i allt mindre utsträckning kring biblioteken. Men när det väl handlar om biblioteken är det framtiden som diskuteras.

FOTO: HENRIETTE ZORN

FORTFARANDE ÄR bibliotekarierna näst efter lärarna den största branschbesöksgruppen, enligt Bok & Biblioteks egen statistik. Men utställande bibliotek har successivt försvunnit, de har helt enkelt inte råd med monterhyrorna. Däremot håller branschleverantörerna alltså ställningarna i hall E tillsammans med Svensk Biblioteksförning som satsar offensivt med eget program på scenen i hall E som numera under torsdagen och fredagen är etablerad som Biblioteksscenen.

Och på ett mer filosofiskt plan kan man ju resonera: utan böcker inga bibliotek.

Mässans seminarier handlar allt mindre om biblioteksrelaterade frågor eller om läsfrämjande och utbildningspolitiska frågor. Det är tråkigt, för just här skulle begreppet "bibliotek" i Bok & Bibliotek kunna få ett innehåll som handlar om mera än att många bibliotekarier besöker mässan.

Kvantitet borgar inte nödvändigtvis för kvalitet men de få biblioteksrelaterade seminarier på mässan höll en hög nivå och de berörde alla på ett eller annat sätt framtidsfrågor. Men det är också uppenbart att medan branschen tycks fördjupa sig i teknikfrågor och 2.0 så talar de inbjudna debattörerna sig varma för den traditionella kärnan i bibliotekens verksamhet.

I ett seminarium som t ex arrangerades

av 40-års jubilerande kollegan Biblioteket i samhälle (bis) dissekerades bl a bildningsbegreppet samtidigt som man diskuterade folkbildningens och folkbibliotekens roll idag.

I den diskussionen varnade Lars Sewilius Berg, ABF i Göteborg, för den kvalitativa utarmning som följer av de kvantitativa målen som sätts i det ständiga jagandet efter ökade besöks- och utlåningssiffror.

– Det är ett otyg att tro att vi måste vara så moderna att vi tappar själva grunden i vårt uppdrag, menade han och efterlyste en djupare diskussion om kvalitet.

Tyvärr förblev det oklart vad han menade med begreppet.

Sven-Eric Liedman, professor i idé- och lärdomshistoria, påminde om att de offentligt tillgängliga boksamlingarna är en integrerad del av moderniseringen och betonade den demokratiska dimensionen i att biblioteket är ett rum tillgängligt för alla i en tid när stora delar av stadsrummet privatiseras.

I seminariet "Hur sparar man Internet", där Svensk Biblioteksförning stod som medarrangör, fanns förutom representanter från KB och SLBA (från 1 januari 2009 en myndighet) även Goran Bogdanovic från Utbildningsdepartementet. Han är numera handläggare av en reviderad pliktleveranslagstiftning. En uppfriskande röst från fors-

karsamhället var Jens Rydström, genusforskare och historiker från Lunds universitet.

Diskussionen blev en pedagogisk genomgång av de svåra frågor som man har att hantera när det gäller att samla in och, i ett senare skede, eventuellt tillgängliggöra allt det som produceras på internet. Vad ska samlas in? Och vem gör gränsdragningarna? Allt kan ju inte samlas in av rent praktiska skäl – man måste göra ett urval. Och gränserna mellan vad som är privat och vad som är offentligt är flytande på internet.

Någon i panelen föreslog samarbete med arkiv och museer: Man behöver nya kompetenser, generalister, som kan ta fram metoder för urval och som kan göra det i samverkan med forskarsamhället.

En annan föreslog samarbete med dem som producerar innehållet på internet. De kan hjälpa till att förklara vad som hör ihop på nätet, vilken kontext som är viktig och betydelsebärande för det man samlar in.

Det var Jens Rydström som slutligen tog bladet från munnen och ställde den fråga som länge hängt i luften under diskussionen: När får vi en ny e-plikttag? Det är tio år sedan e-pliktutredningen kom. Ska det ta tio år till? Redan nu har man missat väldigt mycket material som inte kommer att finnas tillgänglig för forskare och för eftervärlden.

Inte oväntat kunde Goran Bogdanovic

från Utbildningsdepartementet inte ge någon tidtabell.

– Men tio år låter som en orimligt lång tid, sade han och bekräftade det som man länge har anat: det här har inte varit en prioriterad politisk fråga.

Nu, påstod han, har den blivit det. Men gissningsvis kommer frågan att hänga i luften ett tag till. Det blev nämligen tydligt under debatten att ingen, varken de berörda myndigheterna eller departementet, vill ta något ansvar för de viktiga gränsdragningsfrågorna.

– Det är så stora frågor, myndigheter som KB och SLBA kan inte besluta om detta, det måste lagstiftarna göra, menade Sven Allstrand, generaldirektör, SLBA.

Från departementets sida menar man att lagstiftarna visserligen kan sätta ramarna men inte besluta om detaljer. Det verkar alltså som om man i dagsläget står och stampar i frågan: Vem bestämmer vad som är intressant i framtiden, vilken information anser sig samhället vilja bevara.

Från forskarhåll är svaret klockrent.

– Det går inte att förutse vad forskarna vill ha i framtiden, menade Jens Rydström.

En betydligt mindre men väl så meriterad panel hade seminariet "Framtidsytande tillbakablickar" där två äldre herrar och fyra kulturministrar under ledning av Svensk Biblioteksförnings Niclas Lindberg fick ge sin syn på aktuella biblioteksfrågor. Jan-Erik Wikström och Bengt Göransson må höra till olika politiska läger men de är båda formade i den mylla och det bildningsideal som hör folkrörelserna till. De var ovanligt samstämmiga om sakernas tillstånd och uppfriskande frispråkiga om färdriktningen.

Ingen av herrarna tror på entreprenader eller privatiseringar på biblioteksområdet. Biblioteken kräver en massiv gemensam finansiering som också borgar för ett kollektivt ansvar. Att de fria avgifterna är reglerade i lag är bra även om Bengt Göransson betonade att en lag inte löser alla problem. Biblioteken får aldrig sluta att motivera och förklara sin existens. Därtill måste man brett bedriva opinionsbildning till förmån för biblioteken – ständigt och jämt.

Och på frågan om vilken som är bibliotekens huvudfunktion svävade inte någon av herrarna på målet.

– Huvuduppgiften är att ha böcker och göra dem tillgängliga, sade Jan-Erik Wikström.

– Bibliotekens uppgift är synliggöra ett samhälles civilisation, menade Bengt Göransson som också tyckte att man borde vara varsam med utgallringar.

Bengt Göransson, Niclas Lindberg och Jan-Erik Wikström diskuterade bibliotekens framtid.

– Biblioteken måste ha plats också för böcker som inte läses men som speglar den tid som är just nu. De olästa böckerna hemma slänger man ju heller inte ut...

Kritiska var herrarna också till kulturutredningen. Båda förespråkar breda parlamentariska utredningar framom enmansutredningar som dessutom har krav på sig att lösa allt på en gång. Särskilt kritiska är de

Kulturutredningen kallar – och folket kommer

ETT DATUM är satt till den 12 februari 2009. Då ska kulturutredningens förslag överlämnas till regeringen.

Under tiden släpper man vid olika sammanhang små inlindade hintar om vartåt det barkar. På bokmässan kallade man till möte under en extra insatt programpunkt på den nya debattscenen. Och folk och press strömmade till, förväntansfulla över det köttben av detaljer som kunde tänkas sippa ut under framträdandet. Den hungriga flocken fick dock vänta förgäves, och det var inte den pålästa och duktiga debattledaren Gunilla Kindstrands fel.

Så mycket kunde ändå utredningens representanter lova: de kulturpolitiska målen kommer att ändras, nya mål kommer att formuleras med betoning på nya. Inte för att de gamla inte är bra utan för att målen i större utsträckning ska "bryta mot den verklighet vi lever i", målen ska formulera "en färdriktning". Vad detta betyder återstår att se. Men offensivt låter det ju.

Behovet av en nationell bibliotekspolitik ventilerades också.

– Självklart behöver staten driva bokfrågor, biblioteksfrågor, läs- och litteraturpolitik men hellre en samlad kulturpolitik än en nationell bibliotekspolitik, menade Keith Wijkander.

mot kulturutredningens förslag om ett ökat ansvar för regionerna.

Rena snurren, särskilt på kulturens område, menade Jan-Erik Wikström. Ökad regionalisering innebär i praktiken att staten drar sig ur, tar mindre ansvar.

Herrarna Wiström och Göransson levererade också några uppmuntrande ord till bibliotekariekåren.

– Exponera er kärlek till biblioteken, sade Bengt Göransson.

Jan-Erik Wikström drömde till med ett bibelcitat:

– Var frimodiga och oförfärade. Ni står för en bra sak. Var offensiva!

En nyhet läckte också ut: det kommer att komma en ny skollag där biblioteken skrivs in.

HENRIETTE ZORN

Mer från bokmässan har publicerats på: www.biblioteksbladet.se

Han ser en fara i ordet "politik". Det hotar att dela upp kulturpolitiken i små politikområden där varje genre får en egen dagordning istället för att man får en samlad politik.

– Men med detta sagt vill jag också säga att det händer mycket på biblioteksområdet och det finns ett behov av ett center eller en kraft som driver de här frågorna. Det kommer att komma ett förslag om det.

I övrigt handlade diskussionen om det förslag för en decentraliserade kulturpolitik – där region och stat ska fungera i ett nytt samspel – som utredningen läckte under Almedalsveckan i somras. Men det liksom mycket annat är fortfarande under bearbetning inom utredningen. Hur man ska hantera det faktum att regionerna kommit olika långt när det gäller att driva kulturfrågorna är fortfarande höljt i dunkel eller i alla fall ännu inte formulerat. Inte heller vad som kommer att hända med Kulturrådet och vad bortfallet av de medel som hanterats inom ramen för Framtidens kultur kommer att innebära. Man är dock enig om att det behövs oberoende medel och fler finansieringsaktörer än staten för att utveckla kulturlivet.

Kulturlivets förväntningar är stora på kulturutredningen. Men stora är också farhågorna att man inte ska komma fram till något nytt.

HZ

När visioner blir verklighet

Att Nacka kommun satsar på biblioteksutveckling är känt i branschen. Men mest har det talats om biblioteket i Dieselverkstaden. Den här artikeln ska inte handla om Dieselverkstaden. Den ska handla om det bibliotek som håller på att ta form i köpcentret Forum Nacka. Efter en längre tids ombyggnad välkomnas den 10 oktober gamla och nya låntagare till ”ett helt nytt bibliotek”.

FORUM NACKA ligger ca fem kilometer sydost om Stockholms centrum. Köpcentret – det största som betjänar fast- och fritidsboende i upptagningsområdet Nacka och Värmdö – fyller 20 år i mars 2009. Här finns över sextio butiker i fyra plan på dryga 40 000 kvadratmeter. Här finns också flera restauranger och caféer samt service som post, bank, sjukvård etc. Just nu pågår en stor om- och utbyggnad av centret och den 23 oktober är det invigning av nya Forum Nacka – ”ett dubbelt så stort centrum” med omkring 140 butiker.

Men innan dess ska det nya biblioteket öppna. Det har genomgått inte bara en ansiktslyftning utan en totalrenovering. Det nya biblioteket har inalles 1 400 kvadratmeter till sitt förfogande, den publika delen kommer att bli större än tidigare medan personalens utrymmen effektiviseras i kontorslandskap. Investeringspengen ligger på dryga 8 miljoner kronor. I dem ingår sådant som RFID, IT, nya möbler, återlämnings- och utlåningsapparaterna som ska frigöra de personella resurserna, medier, konsulter, utrustning till personalutrymmen och vaktmästeri. Det är givetvis roligt att få ett helt nytt bibliotek men det ställer också stora krav, säger Nick Jones, sedan drygt ett år tillbaka enhetschef på Bibliotek Forum Nacka. Bland annat kommer hyran att höjas.

– Kostnaden för ombyggnaden ska bäras av verksamheten. I Nacka lever vi också med Kulturyftet. Finansieringen bygger på antal utlån, besökare och öppettider. Det innebär att vi nu utökar öppettiderna. För våra finansärer och för Nackaborna gäller det att bevisa att det finns ett värde i att ha ett bibliotek i det här kommersiella sammanhanget, att det tillför och berikar. Det är ett ansvar, säger han.

Biblioteket ligger på plan 2 i köpcentret. Innan ombyggnaden hade man omkring 300 000 besökare per år. Biblioteket har, enligt Nick Jones, en brokig, bred och trogen

besöksbas. Att den är trogen har ombyggnaden på sätt och vis gett ett kvitto på. För under renoveringarna har biblioteket varit tillfälligt inrymt i en blomsterbutiks gamla lokaler en bit längre bort och låntagarna har kommit trots att Forum Nacka är en enda stor byggarbetsplats. En vanlig dag har det ”Tillfälliga biblioteket”, som det har kallats, haft lika många utlån som ett mindre områdesbibliotek.

– Man reser till vårt bibliotek. När jag började trodde jag att folk mest rusar igenom på väg till shopping men så är det inte. Vi har många som kommer hit och sitter här och tex pluggar. När det nya biblioteket öppnar kommer vi att installera mer avancerade besöksräknare i båda entréerna som gör det möjligt att bryta ner siffrorna per entré och timme/dag. Då kommer vi att få en tydligare bild av hur flödena kan se ut under en dag.

Vi sitter i personalens kök, det som snart ska överges. Längs väggarna runt om tornar flyttkartongerna upp sig. Nick Jones berättar om den process som personalen tillsammans gått igenom där man har vänt på varanda sten när det gäller inredningsdetaljer, hur man vill att det nya biblioteket ska se ut och framför allt vad eller vilka verksamheter man ska bedriva och hur det ska göras på bästa sätt.

Bibliotekets profil ”information och mötesplats” har dissekerats och omformulerats till ”Mötesplats mitt i världen” och viktiga nyckelord som utkristalliserat sig på vägen är ”kopplingar”, ”relationer”, ”samband” och ”sammanhang”.

Det är biblioteket som fysisk plats man vill betona och fylla med innehåll. Men med ”Möteplats mitt i världen” vill man också betona mikrokosmoset Nacka som en plats i makrokosmos-världen.

– Det handlar om kopplingar mellan det stora och det lilla, den lokala bevakningen i form av tex kommun- och turistinformation, som vi redan tidigare har varit starka

på, men även nyhetsbevakning från hela världen. Vi kommer tex att ha tv-skärmar som visar nyheter från olika delar av världen. På vissa tider kommer vi också att visa Premier League och Europeisk ligafotboll på tv, berättar Nick Jones.

Det handlar också om biblioteket som ett mikrokosmos känsligt för vad som händer i världen. Tillsammans har personalen länge klurat på olika praktiska lösningar som gör att man kan vara flexibla och lyhörda för vad som rör sig och som gör det möjligt att snabbt förändra eller skylta om. Magnetpapper och självhäftande papper är därför något som man kommer att jobba med i biblioteket liksom egendesignade bokknubbar, för att nämna några exempel.

Designkontoret Silver har tagit fram en ny grafisk profil – inte bara för Bibliotek Forum Nacka – utan för alla kommunala bibliotek i Nacka.

– Den grafiska formen eller tonaliteten, som vi nu har fått lära oss att det heter, ska ha ett lätt och ledigt tilltal utan att vara mångordigt.

När man planerat för bibliotekets interiör har personalen använt sig av staden som bild. Biblioteket som en stad med ett torg och ett café mitt i, med olika kvarter och miljöer. Den fjorton man starka personalen har arbetat i tre arbetslag som ansvarar för lika många avdelningar/ämbetsområden. Barn, hem & kultur heter ett arbetslag, de andra två går under rubrikerna Världen och Lustläsare.

Arbetslagen, som också konkret och handfast har varit involverade i hur deras respektive avdelningar ska inredas och utformas, kommer att ha ett genomgripande ansvar för vad som ska skyltas upp och synliggöras för besökarna, ansvar för inköp av media, för den omvärldsbevakning som just deras område kräver och för programverksamhet och aktiviteter inom sitt område/kvarter. Men ”kvarteren” ska kommunicera med var-

Ett kollage av komponenter i Bibliotek Forum Nackas nya grafiska profil. Designbyrån Silver har tagit fram den nya profilen och även gjort kollaget.

andra. Nyckelordet kopplingar ska vara mer än ett ord.

– Vi kommer ständigt att jobba med hänvisningar mellan ämnena, "Mötesplats mitt i världen" ska vara en plats som förpliktigar till aktivitet, säger Nick Jones.

I samma anda som Rum för barn i Kulturhuset har man frångått SAB-systemet när man placerar media.

De skönlitterära debutanterna får tex en egen exponering i biblioteket. Med bla förlaget Vertigo kommer man att samarbeta kring den litteratur som ska finnas i giftskåpet. Caféet kommer att drivas på entreprenad med en aktör som hyr in sig i biblioteket. På torget, som inte hör till något arbetslag utan är en fri yta som ska aktiveras av alla tillsammans, finns en fyra meter bred vägg. På den kan man visa projektioner, citat eller använda som klotterplank.

– Vi kommer inte att förpassa tv-spelen till några undanskymda hörn i biblioteket utan tanken är att man under vissa tider ska få spela tv-spel på torget mot den stora väggen.

Alla tankar som har tänkts, alla färger och lösningar som har valts, den grafiska formen,

inredningen – allt är uppbyggt för att stärka profilen "Mötesplats mitt i världen". Både på hemsidan och på skylten ut mot köpcentrat som berättar att biblioteket är under ombyggnad hälsas besökarna "välkomna till ett helt nytt bibliotek". Med "nytt" menas inte bara att man har byggt ett nytt bibliotek.

– "Nytt" står också för att bryta det repetitiva, slentrianen, att vi ska påminna oss själva att inte falla till föga och göra så som vi alltid gjort. Det kan mycket väl bli så att besöken kommer att öka. Vi kanske kommer att ha en halv miljon besökare per år. Då blir det viktigt att kunna förmedla den glädje och entusiasm som vi känner för biblioteket.

– Även om vi kommer att marknadsföra biblioteket i annonser och kampanjer blir det kanske den viktigaste marknadsföringen, den vardagliga kontakten, säger Nick Jones.

HENRIETTE ZORN

På bibliotekets blogg har låntagarna kunnat följa ombyggnaden i text och bild:
<http://biblioteknacka.blogs.com/>

"Det är biblioteket som fysisk plats man vill betona och fylla med innehåll. Men med 'Möteplats mitt i världen' vill man också betona mikrokosmoset Nacka som en plats i makrokosmos-världen."

Litteraturhus Nynäshamn – Sveriges första?

Södertörns tre stora författare lyfts fram i det planerade litteraturhuset i Nynäshamn. Frågan är bara om kommunen överhuvudtaget kommer att satsa pengar på ett litteraturhus, och om man gör det, vad innebär det för biblioteksverksamheten? BBL var med på ett seminarium om Litteraturhus Nynäshamn.

IDÉN KOMMER från Tyskland där man under 1980-talet startade litteraturhus – en plats för möten med författare under lättsamma former och där man även kan ta ett glas vin och äta en bit mat. Också musik, till vilken poeters och författares texter tolkas, har haft en viktig roll i konceptet litteraturhus. Det hela har slagit så pass väl ut att litteraturhusen har blivit fler i länderna på kontinenten. Förra hösten invigdes ett litteraturhus i Oslo och i Köpenhamn har det funnits ett sedan 2005. Sverige har saknat ett litteraturhus men nu hoppas initiativtagaren och projektledaren Petra Harkort-Berge att det ska bli ändring på det. Hon har ett förflutet som lärare i grannkommunen Haninge men har tagit ett friår för att arbeta med att få till stånd ett litteraturhus i Nynäshamn. Hon är en eldsjäl som slitit hårt för att få upp litteraturhuset på den kommunpolitiska agendan.

– Att Södertörnbygden kan stoltsera med tre så viktiga och folkkära författare som Moa Martinson, Harry Martinson och Ivar Lo-Johansson är få kommuner förunnat och det får inte gå turister och kommuninvånare förbi, menar Petra Harkort-Berge.

Hon är rak med att hennes roller är dubbla, dels som initiativtagare, dels som anställd utredare åt kommunen. Hon vill verkligen få det vackra sekelskifteshuset, där elverket i Nynäshamn tidigare låg, ombyggt till ett litteraturhus. En ombyggnad som skulle kosta åtta och en halv miljon kronor att genomföra. Samtidigt har Petra Harkort-Berge många entusiaster med sig. Flera lokala företag har stöttat genom sitt engagemang och 200 000 kronor har samlats in till stöd för litteraturhuset. Litteraturvetaren och professorn Ebba Witt Brattström stöder också tanken och har till och med skrivit insändare i lokaltidningen om att nya läsare måste få chansen att hitta Moa Martinson på fler ställen än på bibliote-

ket. Kritiker menar att viktig kärnverksamhet skulle drabbas om Nynäshamn satsade på ett litteraturhus och att det inte skulle gagna kommuninvånarna utan endast ett fåtal redan frälsta. Andra menar att verksamheten skulle gå runt men att kommunen borde ställa huset till förfogande så att företag kan plöja ner pengar i verksamheten. Bibliotekschefen i Nynäshamn, Helen Amborn, menar att hon inte vill vara negativ till ett litteraturhus.

– Skillnaden mellan litteraturhus och bibliotek är att vi på biblioteket måste nå *alla* genom de skattemedel vi får från kommun. Frågan är om litteraturhus ska vara ett statligt evenemang eller en kommunal angelägenhet? Eller ska det finansieras med privata medel? Kanske är det ett författarmuseum? tänker Helen Amborn högt.

NYNÄSHAMN ÄR EN KOMMUN som växer och satsningar har gjorts på infrastrukturen. Kanske kan det vara dags för en stor kultursatsning. Många har i alla fall lockats av tanken att Sveriges första litteraturhus i Sverige ska husera i det gamla elverket i Nynäshamn. Parallellt med en fast utställning om de tre författarnas verk och liv ska ett kontinuerligt kulturprogram erbjudas med föreläsningar, författarbesök, festivaler, musikkvällar och workshops av olika slag. Tanken är också att kommunens skolor ska få ett värdefullt utflyktsmål i närområdet. Studiebesöken kan skraddarsys för olika temaområden i samarbete med skolans personal, och pedagogiskt material som anknyter till författarmuseet ska tas fram.

Förutom initiativtagaren Petra Harkort-Berge är också Vänföreningen Litteraturhus Nynäshamn drivande i projektet. För att skynda på politikernas beslut bjöd Petra Harkort-Berge in till ett möte i mitten av september. Politiker, tjänstemän, lokala och regionala företrädare för kultur- och

näringsliv deltog i ett seminarium i Folket hus där kulturprojektet Litteraturhus Nynäshamn diskuterades. Stämningen var god och många författare med anknytning till Södertörn syntes i vimlet. Kommunalrådet Leif Stenquist (fp) närvarade liksom kommunstyrelsens ordförande Ilija Batljan (s). Moderator var Gunnar Svensson, tidigare statssekreterare på kulturdepartementet. Ingemar Fasth, som ansvarar för Internationella författarscenen i Kulturhuset i Stockholm, inledde med att berätta om den gamla metodistkyrkan i Köpenhamn som drivs som ett litteraturhus med medel från en privat finansiering i samarbete med en kulturtidskrift. Framför allt vänder sig författarsamtalen i Danmark till vuxna medan man i litteraturhus Oslo satsat på bokhandel, kafé, studiesalar, hörsal, gästbostad för alla mellan 0–100 år. Där har en stiftelse plöjt ner 2,3 miljarder i litteraturhuset, vars verksamhet är mycket framgångsrik.

– Varför fyller ABF:s författarscen vid Sveavägen alla platser? Jo, det finns ett enormt sug efter dessa författarmöten idag samtidigt som det finns alldeles för få mötesplatser, konstaterade Ingemar Fasth som tror på idén med ett litteraturhus i kommunen.

– Som första litteraturhus i Sverige skulle man i Nynäshamn ingå i ett stort europeiskt nätverk.

SOM FD GYMNASIEBIBLIOTEKARIE i Haninge skulle Ingemar Fasth, enligt programmet, ha gått närmare in på hur bibliotek och litteraturhus kan komplettera varandra. Men om det blev det inte mycket sagt. Istället kom följande utspel:

– Biblioteket i Nynäshamn har hittills i år haft åtta författarmöten medan vi på Internationella författarscenen haft 80 fysiska möten.

En stöddig och onödig kommentar från

storstadens Kulturhus, ett stenkast från de stora förlagen och Akademibokhandelns författarsigneringar, riktat mot den mindre orten som jobbar under helt andra förutsättningar.

Lena Pasternak är verksamhetsledare för Östersjöns författar- och översättarcentrum (ÖFÖC) i Visby och har 15 års erfarenhet av internationellt kulturutbyte i Östersjöregionen. ÖFÖC har ingen publik verksamhet utan satsar på att vara en geografisk länk för möten mellan författare och översättare i regionen. Länsstyrelsen har finansierat delar av verksamheten som regional utveckling. Kommunen har satsat en och halv miljon varje år sedan 1993.

– Det gäller att ha verksamhetsutbyte och samarbeten på alla nivåer. Vi jobbar både lokalt, nationellt och regionalt vilket är ett bra kulturpolitiskt argument för att överhuvudtaget kunna bygga vidare, menade Lena Pasternak.

Ola Holmgren, docent i litteraturvetenskap vid Södertörns högskola, som forskat och skrivit flera böcker om Ivar Lo-Johansson, menade att den lokala förankringen är en möjlighet att verkligen skriva Södertörns historia. Han ser också en möjlighet för samarbete mellan högskolan och litteraturhuset vilket i sin tur skulle innebära att man kan söka bidrag från exempelvis forskningsfonden Östersjöstiftelsen vid internationellt kulturutbyte, samtidigt som ämnet litteraturvetenskap utvecklas.

– Litteraturhus i Nynäshamns kommun skulle kunna vara ett regionalt brohuvud mellan högskolefilialerna i Södertälje och Haninge. Kanske det även skulle kunna gå att få till en filial i Nynäshamn i framtiden, menade Ola Holmgren.

Agnetha Boström, fd sakunning på kulturdepartementet och kulturnämnden (mp) och ledamot i Stockholms läns landsting, konstaterade att litteraturhus i Nynäshamn är en fantastisk idé men att det till syvende och sist handlar om pengar. Hon gav konkreta tips på bidrag att söka lokalt, regionalt, nationellt och internationellt – från

– Skillnaden mellan litteraturhus och bibliotek är att vi på biblioteket måste nå alla genom de skattemedel vi får från kommunen, säger Helen Amborn, bibliotekschef i Nynäshamn.

EU:s strukturfonder till stiftelser och nätverk.

– Men det är kommunen som är garanten för att stiftelser och regionala, nationella och internationella organisationer överhuvudtaget ska öppna penningpåsen, konstaterade hon.

– Myndigheterna måste hjälpa till och vara ett stöd samtidigt som entreprenörskap är oerhört viktigt.

Samtidigt tonade Agnetha Boström ner betydelsen av sponsring eftersom det nästan enbart är de stora institutionerna som får ta del av de 100 miljoner som årligen satsas på kultursponsring.

– Litteraturhus ska inte vara ett museum utan ett nyskapande projekt som är ett slags exposé över bygdens historia och en levande del av nutida kulturhistoria, avslutade hon.

Den efterföljande debatten slog fast att kultur kan vara en etableringsmöjlighet. Men var kommer biblioteken in i förhållande till litteraturhus? Finns det en fara för att

dess storheter kan komma att konkurrera om samma resurser?

Kulturchefen Christer Dahl:

– Litteraturhus är ett bra komplement till biblioteket och en angelägenhet för turister som passerar Nynäshamn på väg till Gotland eller Polen med färjorna.

Varpå Helen Amborn ställde frågan om litteraturhuset klarar att få intäkter i den utsträckning som krävs för att kunna finansiera sin verksamhet. En berättigad fråga eftersom ombyggnaden av det gamla elverket kostar minst 8 miljoner kronor, basutställningen 1,2 miljoner och därutöver kommer driftskostnaderna.

Seminarier blir ett viktigt underlag när kommunfullmäktige i november ska besluta om Nynäshamns kommun ska fortsätta att satsa på Litteraturhus Nynäshamn. Det är väl så demokrati ska fungera. Först ett samtal där argumenten för och emot hörs, därefter ett beslut baserat utifrån dessa.

ÅSA EKSTRÖM

DANMARK

LYCKLIGA BIBLIOTEKARIER

Bibliotekariér hör till den yrkeskår som är mest nöjda med sitt arbete. Åtminstone i Danmark och åtminstone enligt rapporten "Fordeling og levevilkår 2008". Den är utgiven av Arbejderbevægelsens Erhvervsråd och baserar sig på undersökningsresultatet från Det nationale forskningscenter for arbejdsmiljø.

Denna lycka delar bibliotekarierna med de museianställda. De båda facken har också mest inflytande över sitt arbete. På tredjeplats kommer gymnasielärare. Minst nöjda är slakteriarbetare, brevbärare och fackutbildade byggnadsarbetare. Generellt är det de utbildade som är minst nöjda. Rapporten tar bland annat också upp vilka som har mest och minst ansträngande arbete, fysiskt som psykiskt. Där ligger bibliotekarierna varken i topp eller i botten. Det är inte så överraskande men kanske förvånar det att bibliotekariér är allra mest tillfreds med sitt arbete. Detta trots ändrade arbetsvillkor, resurser, krav och flera omorganisationer.

NYTT HUVUDBIBLIOTEK I KÖPENHAMN

Nya bibliotek byggs eller planeras ju lite varstans. I Norden har turen kommit till Köpenhamn som i likhet med Oslo, Stockholm och Helsingfors planerar ett nytt huvudbibliotek. Detta ska enligt Berlinske Tidene bli "ett helt nyt, kæmpemæssigt bibliotek kaldet Byens Hus". Byggnaden kommer att kosta 930 miljoner danska kronor enligt en beräkning som presenterats i augusti för Økonomiudvalget i Köpenhamns kommun.

Att planera är som bekant inte detsamma som att verkligen bygga. Det ska bli spännande att se vilken av de nordiska huvudstäderna som kan stoltsera med att komma först med ett färdigt bibliotek, och framför allt, vilken stad som skaffar det bästa också när det gäller själva innehållet.

NYA TIDER - NYTT NAMN

Bibliotekariéyrket blir alltmer gränsöverskridande. Omvänt öppnar sig även biblioteken för andra akademiska yrkeskategorier. Under 2007 rörde det sig visserligen enbart om 94 årsverken eller ca fyra procent av personalen (om man inte räknar in biblioteksassistenter). Dessa nya akademiker, (exempelvis cand. mag. i olika ämnen, utbildade på IT-Universitetet, eller informatiker) kompletterar de bibliotekariéutbildade genom sina specialistkunskaper. Så har tex Gentoft (med 70 000 invånare) inte mindre än elva akademiker på biblioteket som inte är bibliotekariér. Därbland märks en litteraturkonsulent som är cand. mag. i litteraturvetenskap. Hon har som uppgift att lyfta fram skönlitteraturen på nya sätt. Omfattningen av dessa "nya akademiker" på bibliotek varierar. Århus (med knappt 300 000 invånare) har anställt fjorton personer med annan akademisk bakgrund medan Köpenhamn med över en halv miljon invånare enbart har anställt fem.

Bibliotekarförbundet vill naturligtvis inlemma alla informationsspecialister och kulturförmedlare i sin organisation och då gäller det att ha ett heltäckande namn. Efter långa och intensiva diskussioner i styrelsen kommer man nu att lägga fram namnförslaget "Viden & Kultur" i samband med Bibliotekarförbundets generalforsamling i november i år. Av strategiska skäl föreslår styrelsen att "Bibliotekarförbundet" behålls som undertitel. "Viden & Kultur" för de nya och undertiteln "Bibliotekarförbundet" med tanke på de gamla medlemmarna.

(Bibliotekspressen 2008:12 och 2008:13)

Nya media och/eller böcker?

Debatten förs även på webben!

www.biblioteksbladet.se

NEDERLÄNDERNA

NÄTVERK ERSÄTTER BIBLIOTEK

När det inte längre finns pengar till biblioteket vad gör man då? En kulturorganisation i Amsterdam, "Mediamatic", har löst problemet på ett udda och tidsenligt men kortsiktigt sätt.

I somras gavs alla böcker bort till intresserade som i gengäld fick lova att ta hand om dem och registrera dem på Mediamatics webbplats. På begäran ska dessa personer sedan låna ut dem till andra i ett socialt nätverk – "ett distribuerande bibliotek". Samlingen som byggts upp under tjugofem år innehåller tusentals böcker om nya media, konst, kultur och design, tidskrifter och multimedia.

Mediamatic har inte råd med biblioteket eftersom kulturorganisationen fått en minskning av anslaget med 70 procent. Detta på grund av ett "politiskt dödläge mellan Minister Plasterk och Raad voor Cultuur" beträffande kulturstöd, enligt Mediamatics webbplats.

(www.mediamatic.net)

USA

PRESIDENTKAMPANJENS AVIGSIDOR

Nu jagar man ofördelaktiga uppgifter om de nominerade presidentkandidaterna i respektive motståndarparti, och det sätter många i arbete. Exempelvis har Richard J. Daley Library vid University of Illinois i Chicago råkat ut för bekymmer. En konservativ politisk skribent anklagar universitetet för att hindra honom tillgång till dokument i ett privatdonerat arkiv, Chicago Annenberg Challenge, som enligt honom skulle kunna visa Barack Obama i opatriotisk dager. Han hoppas kunna binda samman Obamas politiska agenda med en tidigare radikal aktivist, William Ayers, från en vänsterorganisation

Samarbete med TPB

TAL- OCH punktskriftsbiblioteket (TPB) vill under 2009 samarbeta med Svensk Biblioteksförning för att förbättra biblioteksservicen till personer med läshinder.

Målgruppen för TPB:s medier är ca 500 000 svenskar med någon form av läshinder. Den största gruppen (80 %) är personer med läs- och skrivsvårigheter. Biblioteken och därmed TPB når inte ut till större delen av målgruppen.

En användarundersökning som TPB har genomfört visar att det framför allt är synskadade som använder bibliotekens tjänster. Personer med läs- och skrivsvårigheter är svårare att nå och då framför allt personer i åldersspannet 20–62 år. Biblioteken har en ny roll när det gäller förmedling av medier till låntagare med läshinder. Under de senaste åren har TPB utvecklat ett stort och påkostat distributionssystem men som ännu inte är helt genomfört i bibliotekssverige. Denna brist resulterar i att invånarna inte får tillgång till den biblioteksservice de skulle kunna få.

TPB har enligt sitt regleringsbrev bla i uppdrag att se till att högskolestuderande personer med funktionshinder i form av läshandikapp förses med studielitteratur, däremot har man inget uppdrag avseende studerande på lägre nivåer.

Exakt hur samarbetet mellan Svensk Biblioteksförning och TPB ska se ut är ännu inte klart men det kan bli fråga om aktiviteter som konferenser på flera orter i Sverige i samarbete med regionbibliotek och lokala bibliotek där man brett bjuder in bibliotekschef, bibliotekspersonal (både inom uppsökande och IT-ansvariga), förtroendevalda, omsorgspersonal, skolpersonal, samordnare på högskola m fl.

Samarbetet med TPB är ett led i Svensk Biblioteksförnings kampanj för en nationell bibliotekspolitik där man i sitt 8-punktsprogram bla kräver att tillgången till bibliotekens tjänster måste förbättras.

HZ

som bla organiserade ett upplopp 1969 och bombade byggnader under 1970-talet. William Ayers är nu professor i pedagogik vid universitetet och har grundat det ideella bolaget Chicago Annenberg Challenge som ska förbättra undervisningen. Obama har tidigare varit ordförande i bolaget men har förnekat alla samband med Ayers radikala förflutna. Republikanernas kandidat John McCain uppmanade Obama att kräva att arkivet öppnas. Obamas kampanjorganisation påpekade då att Obama inte har kontroll över universitetets dokument, men välkomnar att dokumenten blir tillgängliga. Det har de också blivit nu, men hittills utan några "fynd" om Obamas förflutna.

När det gäller republikanernas vice presidentkandidat Sarah Palin har många – från bloggare till New York Times – grävt fram en bibliotekshändelse från hennes tid som borgmästare i Wasilla, Alaska. Hon skulle då, 1976, enligt obekräftade uppgifter ha försökt censurera bibliotekets inköp men nekats av stadsbibliotekarien, som därför höll på att mista jobbet. Varken Sarah Palin eller bibliotekarien ställer upp för intervjuer och det ger mer fart åt ryktesspridningen. Redan 1996 började bibliotekariekritiken av Sarah Palin med bloggen "Librarians Against Palin" och senare också på den oberoende e-postlistan "ALA-Allied Professional Association".

(www.ala.org)

CENSURKAMP

Nej, några moraliska martyrer vill Lewiston Public Library inte ha. En låntagare som fört

en årslång kamp mot biblioteket slipper fängelse. Hon har av moraliska skäl vägrat lämna tillbaka sexupplysningsboken *It's Perfectly Normal* och har dömts av den lokala domstolen att lämna tillbaka boken och betala böter på 100 dollar. Om så inte sker hotas hon med fängelse. Stadens myndigheter har beslutat att inte fullfölja ärendet samtidigt som man stöder biblioteket när det gäller ärenden som handlar om stöld och censur. Det gör också andra medborgare som done rat boken till biblioteket som ersättning.

Så länge låntagaren inte lyder domstolens beslut är hon bannlyst från biblioteket.

Sexupplysningsboken finns på listan "10 Most Challenged Books of 2007" och är alltså en bok som många vill ha bort från bibliotekens hyllor. Listan sammanställs i slutet av varje år av ALA Office for Intellectual Freedom (OIF) och uppmärksammas under "Banned books week" som i år ägde rum 27/9–4/10.

Förra året fick OIF in rapporter om 420 formella krav på att böcker skulle tas bort från bibliotek och skolor. Orapporterade censurkrav beräknas vara fyra eller fem gånger så många. Den vanligaste motiveringen är "sexuellt innehåll" – framför allt vill man ha bort böcker om homosexualitet. På den senaste tio-i-topp-listan finns också *The Golden Compass* som kritiserar av religiösa skäl (gäller både bok och film). Anmärkningsvärt är också att Mark Twains *The Adventures of Huckleberry Finn* fortfarande anses olämplig p g a rasism.

(www.ala.org)

"Vilket trevligt initiativ!"

Kafka

"Snygg hemsida."

Rimbaud

"En riktigt bra grej det här!"

Goethe

DIXIKON.SE

Urvald litteratur på originalspråk

Erik Carlquist och Harry Järv, red Mänsklighetens minne. En bibliotekshistorisk antologi

Schildts 2008

William Stanley Jevons (1835–1882) hette en engelsk gentleman som har gått till historien för att ha utarbetat en teori om gränsnytta som ligger till grund för all senare nationalekonomi. Teorin kan dateras till 1860-talet och den säger att priset på en vara som bjuds ut

på marknaden bestäms av den extra nytta, eller rentav lust, som det sist producerade exemplaret erbjuder oss som är beredda att köpa den. Det är alltså inte mängden insatt arbete eller insatsen av andra produktionsfaktorer som avgör varans värde uttryckt i pengar. Det är dess värde för oss. Det är en subjektiv teori om priset; det rätta marknadspriset infinner sig genom de val vi gör, de preferenser vi har.

Nu hade denne herre många strängar på sin lyra. Jevons var en räknenisse som gjorde nationalekonomin till en matematisk snarare än en moralisk vetenskap. Också arbeten i logik skrev han, och detta har präglat klarheten i hans argumentation som utgår från tydliga premisser och därefter deducerar sig fram. Den som inte har smak för ekonomisk teori kan pröva Jevons sätt att resonera genom att läsa en liten uppsats som han skrev i ett skenbart apart ämne mot slutet av sin levnad, "Argumenten för de avgiftsfria biblioteken" (1881). I den kommer ekonomen lika mycket som den progressive folkbildaren till tals. Hans bärande tanke är att utbrett bokläsande, särskilt inom de mindre bemedlade klasserna, får positiva biverkningar, så kallade multiplikatoreffekter, vilka kommer hela samhället till gagn. Kostnaden är obetydlig, avkastningen oöverskådlig.

Detta är en text som man vill att dagens

snåla kulturpolitiker i alla läger bär innanför dräktuppslaget varthelst de går.

Jevons har således räknat ut att genomsnittskostnaden för boklån sjunker ju större en samling av böcker, ett offentligt bibliotek, är – ett argument för både storskalighet och tillgänglighet. Och eftersom alla inte har råd och plats att själva hålla de böcker de skulle vilja läsa och tillgodogöra sig, så kan man sluta sig till "att det sannolikt inte finns något sätt att använda offentliga medel som ger ett mer extraordinärt och omedelbart utbyte i form av nytta och oskyldigt nöje" än de avgiftsfria lånen till många människor. Men det finns också sociala skäl för gratislån som totalt sett inte slukar lika mycket pengar som vare sig fängelser, domstolar eller fattighus, eller "ginpalatsen, music-halls och teatrar som drivs med privata medel", eller för den delen "en enda pansarbåt av första klassen".

Också statens utgifter för brottslighet och fattigdom borde kunna reduceras med en allmänhet som dras till platser där det förekommer böcker och kunskap om böcker. Biblioteket blir en mötesplats och en skola i civilt umgänge.

Nu finns det en hake med att bära med sig denna lilla uppsats och det är att den ingår i ett närmare 900-sidigt praktverk med stor satsyta, *Mänsklighetens minne*. Det är en märkvärdig bok, inte lik någon annan jag har läst. Den ger ett bidrag till biblioteks- och lärdomshistorien, i västerlandet som i österlandet, men den innehåller också ett urval centrala källtexter, utsökt kommenterade, som talar om för oss hur kännedomen om böcker och den praktiska verksamheten i ett bibliotek har vuxit fram i rent argumentativa processer av det slag som Jevons gav sig in på. Vill man kan man läsa denna bok som ett antal studier i bibliotekarieprofessionens mödosamma etablering – bland illustra föregångare finner man sådana som Leibniz och Goethe, utrustade med en mångkunnighet som alltjämt är den duglige bibliotekariens riktmärke. Inte minst formar den sig till en plädering för intellektuell frihet, en kampskrift mot dem som förstör och gömmer undan böcker.

Ett bokbestånd är inte en gång för alla givet. Gallrare och snabbare finns, i tyranniska

som i demokratiska stater, den är en insikt som med sakta obehag smyger sig på.

Och med Erik Carlquist, bokens initiativtagare, och Harry Järv som redaktörer: hade det kunnat bli annat än ett tankeväckande arbete? Man märker de bägges insatser i lyckade enskilda bidrag, i faktatäta och berättande, ibland humoristiska bildtexter, i generösa utvecklingar från ämnet, liksom i en fäbless för polemik som kan ta sig ibland överraskande uttryck, till exempel ett elakt utdrag ur den första svenska riksbibliotekarien Erik W Dahlgrens indiskreta memoarer från 1930. Ett avgjort värde i denna antologi ligger i eleganta översikter över kinesiska, islamiska, bysantinska och andra kulturers umgänge med böcker, signerade Göran Malmqvist, Jan Hjärpe, Sture Linnér med flera kännare. Vissa bidrag, som Lars Hartmans uppsats om Qumran-biblioteket eller dödahavsruellarna, ligger grundforskningen nära.

Trots detta är det nog ändå källtexterna, insprängda i det övriga materialet, som gör att *Mänsklighetens minne* lever ett alldeles eget liv. Man slås av hur strängt detaljerat men samtidigt kärleksfullt omvårdande ett lånereglemente från Strahovklostret i motreformationens Prag kunde vara. Regler är ju strängt till för att binda godtycke och självsvåld, och böcker var förstas länge en bristvara och innehavet en källa till stolthet och rikedom för den person eller institution som hade kommit över dem. Längre var de omgivna av en exklusivitet i handhavandet som kunde gränsa till nyttjandeförbud. Den indiske biblioteksmanen S R Ranganathan (1892–1972) underbara uppgörelse med krångel och smussel på publika bibliotek upptar närmare en tiondel av bokens innehåll – och med all rätt. Att böcker är till för att användas, inte endast förvaras, och att de är till för alla, inte endast det bildade fåtalet, var ännu under mellankrigstiden demokratiska stridsrop utslungade mot en ogin och högfärdig lärdomkast som var satt att förvalta gemensam kulturell egendom. Öppna hyllor blev den självklara följsatsen av ett sådant synsätt.

Några av dessa dokument från det förflyttna trollbinder på ett alldeles speciellt sätt. Antonio Panizzi /1797–1879), British Librarys

dynamiske chef, svarar som ännu underordnad tjänsteman i ett utskottsförhör på näsvisa frågor från parlamentariker i världens rikaste land som undrar varför det inte också är världens bokrikaste. Panizzi kräver inte bara mera statsmedel utan också ett ökat tjänstemannainflytande på bokinköp och katalogiseringsprinciper: i synnerhet värjer han sig mot forskarnas intåg i biblioteksledningen och försvarar benhårt den alfabetiska katalogen med ämnesregister framför en systematisk katalog som, menar han, alltid kommer att vara inaktuell till följd av vetenskapliga och intellektuella framsteg som skapar ny systematik. Professionen ser till helhetens intresse, vilket ett särintresse inte förmår, blir Panizzis moderna ståndpunkt.

Boken är tämligen konsekvent inriktad på offentliga eller officiella (däribland dynastiska och kyrkliga) samlingar av böcker, inte privata. Gränsen kan i konkreta fall vara svår att dra. Inom klubbar och föreningar byggdes det upp bibliotek med egna kretsar av besökare. Också i ett litet land som Sverige kunde det myllra av sockenbibliotek och arbetarbibliotek i början av 1900-talet. Valfrid Palmgren (1877–1967), tidigt disputerad romanist utan utsikt till statlig karriär på grund av sitt kön, for på studieresa till Amerika och kom i en utredning att förespråka sammanslagning av lokala bibliotek som hade olika huvudmän. Det var, kan man säga, en rationaliseringsrörelse motsvarande den som ungefär samtidigt tog fart inom industrin. Hennes förord för "starkare centralisation och större enhetlighet" blev kodord för landets folkbibliotek, åtminstone fram till experimenten med arbetsplatsbibliotek.

Ja, myllrar gör verkligen denna bok. Dess charm är dess oenhetlighet. Många blommor blommor här. De flesta kommer att bli etereller.

ANDERS BJÖRNSSON

Skribent, f.n. verksam vid Södertörns högskola, bland annat med att skriva en bok om bondeförbundet och 1930-talet.

Hans Erich Bödeker & Anne Saada (Hrsg.) Bibliothek als Archiv

Vandenhoeck & Ruprecht, 2007

Titeln "Bibliothek som arkiv" syftar inte på snittmängden i bibliotekens och arkivens samlingar, dvs att bibliotek också, vanligtvis, innehåller samlingar som har arkivalisk karaktär. Den syftar på bibliotekens egna arkiv, de som be-

rättar om bibliotekens egen verksamhet.

De 17 bidragen på tre olika språk (tyska, franska och engelska) tillkom i samband med ett internationellt kollokvium som ägde rum 2003 vid Staats- und Universitätsbibliothek i Göttingen. Författarna tar läsaren med på en vandring genom bibliotekens olika samhällsfunktioner så som de avspeglar sig i olika biblioteksarkiv runtom i Europa.

Utgångspunkten tas – mer eller mindre uttalat – i en historiesyn, inspirerad av strukturalismens förgrundsgestalter Michel Foucault och Jacques Derrida. Biblioteken och deras interaktion med det omgivande samhället beskrivs som ett förkroppsligande av diskursskapandet och diskursförtryckandet. Även om jag delvis är mycket kritisk till en historiesyn som värderar alla samhällsliga strukturer enbart som maktanspråk, fungerar den teoretiska anknytningen till strukturalismen mycket väl i denna bok, kanske just därför att metoden används som inspirationskälla och inte som tvångströja.

Bokens olika bidrag indelas av redaktörerna Bödeker och Saada i tre huvudkategorier som tematiserar "Bibliothek som institution", "Klassifikation" och "Bibliothekets funktioner". Visst är det bra att inordna de olika bidragen i en samlingsvolym, men med hänsyn till de olika bidragens innehåll är det ibland svårt att avgöra varför en viss artikel har hamnat i en kategori och inte i en annan. På strövtåg genom de olika texterna får vi exempelvis

stiga in i humanismens universitetsbibliotek i Leiden (Christiane Berkvens-Stevelinck, Les archives des bibliothèques universitaires de Leyde) som under 1500-talets slut var en creatio ex nihilo; Leidens universitetsbibliotek hade så tidigt som 1584 en tryckt katalog. Därutöver var biblioteket en del av ett större europeiskt sammanhang, där universitetsbiblioteket tex när det gäller interiör eller katalogens systematisering tjänade som modell för andra bibliotek i Europa.

Antagligen beror det på konferensens genus loci att flera artikelförfattare ägnar sig åt Göttingens universitetsbibliotek. Anne Saada betraktar biblioteksarkivet i Göttingen som en produkt av upplysningstiden (Das Göttinger Bibliotheksarchiv als Archiv des Aufklärungsprozesses). Helmut Rohlfing ("Sagen Sie nicht, daß das Archiv unbeträchtlich sey – J.D. Reuß und das erste Findbuch zum Göttinger Bibliotheksarchiv) granskar det första registret till själva biblioteksarkivet från 1800-talets början.

Graham Jefcoate (The Principle of "Universality": English Collections in the Libraries of Göttingen and Corvey) jämför samlingar av engelska böcker i Göttingens universitetsbibliotek och i privatbiblioteket i Corvey. I båda fallen influerade bibliotekens "Sitz im Leben" samlingarnas utformning: Medan universitetsbiblioteket strävade efter att skapa ett universellt bibliotek som innehöll engelskspråkiga vetenskapliga verk, samlade landgreven av Hessen-Rotenberg i sitt bibliotek, som var en av tidens mest omfattande privatbibliotek, sådant som inte ansågs speciellt märkvärdigt i Göttingen: Skönlitteratur på tyska, franska och, sist men inte minst, i väldigt stor utsträckning på engelska.

Alla bidrag har förutom den ovan nämnda anknytningen till Foucault en annan gemensam nämnare: Europa. Biblioteken och deras arkiv berättar om ett kontaktnät och ett diskurssammanhang som täckte hela Europa, inklusive Norden. På resans gång får vi möta bibliotek i Nederländerna, Italien, Tyskland, Storbritannien och Frankrike. På 1700-talet avancerade Göttinger Gelehrte Anzeigen till ett vetenskapligt organ som tjänade som förebild för Europas universitet och blev ett av dåtidens främsta diskursskapande eller dis-

kursförtryckande medel i den lärda världen (bl a Martin Gier, Bauen an der festen Burg der Aufklärung. Historia literaria von Heumann bis Eichhorn und die Göttinger Universität als reale und fiktive Bibliothek).

Det finns inte mycket att kritisera i denna bok. Som jag tidigare nämnde är jag dock lite tveksam till de indelningskriterier som styr redaktörernas arbete. Patrick Joyces artikel (The politics of the Liberal Archive) som avslutar boken, borde enligt min uppfattning utgöra inledningskapitel till hela verket. Och inte bara det – artikeln borde läsas på varje grundkurs i universitetens historiska ämnen. Patrick Joyce påminner oss om följande: [...] "A library is no less, indeed even more, an archive in the sense that it is a peculiarly concentrated form of power, and all archives are concerned with power." Med utgångspunkt i den engelska bibliotekshistorien på 1800-talet diskuterar Joyce interaktionen mellan det sociala, det nationella och det kollektiva minnet samt den funktion som bibliotek hade i formandet av det liberala samhället. Joyces artikel är faktiskt så lysande att inga ord från en recensent kan göra den rättvisa. Den MÅSTE läsas. Och enbart den skulle göra hela boken till ett mycket viktigt inlägg i den europeiska bok- och bibliotekshistoriska forskningen vid 2000-talets början.

OTFRIED CZAICA

Forskare, Kungl. biblioteket

Henrik Jochumsen, Casper Hvenegaard Rasmussen

All that – and books too!: en rundrejse gennem amerikanske biblioteker

Danmarks biblioteksforening, 2008

Det verkar råda en näst intill febril diskussion kring hur framtidens folkbibliotek kan komma att se ut. Alltifrån de arkitektoniska inramningarna som har gett flera bibliotek ikonstatus till hur man bäst möter förändrade vanor hos

användarna. Tyngdpunkten har i vissa avseenden förskjutits bort från det traditionella analoga bibliotekets förhållningssätt till det som är upplevelseinriktat och där mötesplatsen som begrepp är kung. Biblioteken söker nya och annorlunda sätt att förmedla sina bestånd och förbättra åtkomstmetoderna. Man öppnar sig mer för att experimentera med användarna och för att föra dessa närmare sina bibliotek.

I denna skrift från Danmarks biblioteksforening och författarna Casper Hvenegaard Rasmussen och Henrik Jochumsen redovisas intryck från en resa bland bibliotek i USA. Den mångfald och bredd som mötte författarna i det amerikanska bibliotekssamfundet imponerade uppenbarligen. Även här står biblioteken inför stora förändringar och trots att de amerikanska folkbibliotekens ekonomiska, politiska och kulturella villkor tidigare skiljt sig avsevärt från sina nordiska kollegor, kan man nu se stora likheter. Detta trots att det nordiska biblioteksväsendet historiskt sett har sina rötter i amerikanska idéer kring offentligt finansierade verksamheter.

Resan författarna företog blev också en källa till inspiration. Och det är i denna anda man ska läsa deras texter: "... samtidigt kan de amerikanske biblioteksforhold være det spejl, man holder op, når man ønsker at blive klogere på det danske folkebibliotekers sære-

genhed. Det er jo paradoksalt sådan, at det vi tager mest for givet, samtidig er det, vi har sværest ved at sætte ord på."

De rikligt illustrerade texterna återberättar bl a besök på upplevelsebiblioteken The Cerritos Library i Kalifornien och White Plainsbiblioteket norr om New York som utmärkt sig för sitt arbete riktat till barn. Ett annat intressant inslag är hur biblioteken i Las Vegas anpassar sig i en stad som uteslutande styrs utifrån kommersiella premisser. Casinoindustrin har inga problem med biblioteken och som en bibliotekarie uttrycker det: "Vi skal være synlige og holde os fri af problemer. Ikke give politikerne dårlige nyheder, så lader de os være i fred".

I den andra änden av skalan berättas det om arbetet att återupprätta biblioteksverksamheten med hjälp av frivilliga insatser i New Orleans och den mänskliga och materiella förödelse som uppstod i samband med orkanen Katrinas framfart. Man besöker också bibliotek i Nashville, Texas och Mississippi.

Boken må vara tunn, endast 66 sidor, men har ett tankeväckande innehåll som gör den läsvärd. Inte minst i redovisningen av de ekonomiska förutsättningar som de amerikanska biblioteken dras med och hur markanta skillnaderna är på det regionala planet. I brist på en välfärdsstats, som tex Sverige och Danmark, engagemang med skattemedel har man i större utsträckning sökt sig till mecenater, från förra sekelskiftets Andrew Carnegie och till dagens Bill Gates – idag den största donatorn till folkbiblioteken, särskilt till de mer fattiga och utsatta biblioteken i den amerikanska södern.

JONATHAN PEARMAN

Malmö stadsbibliotek

Vi bygger kreativa miljöer
för effektiva bibliotek!

innorent

Arkitekter Design Inredningar
Tel. 046-524 41

**Uppdaterad
eller avpolletterad?**

Läs BBL-nyheter på webben!
www.biblioteksbladet.se

In memoriam Inga Brita Söderhjelm

INGA BRITA SÖDERHJELM, Göteborg, har avlidit i en ålder av 91 år.

I slutet av 30-talet började Inga Brita Söderhjelm (tidigare gift Sjögren) att arbeta på Dicksonska biblioteket i Göteborg, senare även på Guldhedsfilialen och på dåvarande Centralbiblioteksavdelningen; det senare innebar service och rådgivning till kommunernas bibliotek i Bohuslän, utbildning av dess personal samt resor med bokbåten.

Ett antal år innan Göteborgs huvudbibliotek flyttade in på Götaplatsen utsågs hon till biträdande stadsbibliotekarie, en befattning som hon uppehöll till 1972, då hon utnämndes till länsbibliotekarie i Halmstad.

Under Göteborgsåren medverkade hon till en kraftig expansion av biblioteksväsendet: filialsystemet växte och moderniserades, bokbussarna rullade... Inte minst var Inga Brita engagerad i tillkomsten av Götaplatsbiblioteket.

Hennes verksamhetstid i Halland präglades också av stark tillväxt: nya filialer tillkom, gamla filialer fick nya lokaler och Halmstad fick två bokbussar.

Halmstads huvudbibliotek var gammalt och trångbott, men det nya kom – trots långtgående planer, bl a arkitekttävling – att dröja till långt efter Inga Britas aktiva tid.

Inga Brita gjorde även en viktig insats genom sammanställningen av en halländsk bibliografi, "Litteratur om Halland 1960–1982". Hon medverkade också under en följd av år i årsboken "Halland" med en bibliografisk översikt.

Inga Britas betydelse i de olika rollerna i Göteborg och Halmstad kan inte överskattas. Med sitt gedigna bibliotekskunnande, sin positiva attityd och sitt levande intresse för låntagare, personal, ja, människor av alla sorter, höll hon samman den dagliga verksamheten i de stora biblioteksnäten. Men hon hade också förmågan att se de stora linjerna och perspektiven och bidrog aktivt till den långsiktiga planeringen och utvecklingen.

Efter pensioneringen återvände hon och hennes man, författaren och biblioteksmanen Kai Söderhjelm (1918–1996) till Göteborg.

Trots stora personliga sorger blev hon inte bitter. Ända upp i sin ålderdom behöll hon sin intellektuella kapacitet och sitt varma intresse för familj, vänner och medmänniskor.

En begåvad, klok och varm kvinna har gått ur tiden.

ELISABETH GENELL STORM

LitteraLund 2008

LUNDS ÅTERKOMMANDE bokfest för barn och unga, LitteraLund, invigs den 20 oktober på Lunds stadsbibliotek. Då blir det mingel, musik och samtal med Mårten Sandén, författaren bakom Petrinideckarna och Lena Lillete, som står bakom deckarna om Tommy och Flisen. Festivalen pågår till den 25 oktober.

Idén om en bokfestival för barn och unga föddes 2005. Syftet är att under några festliga dagar sätta barn- och ungdomslitteraturen i centrum och det genom att anknyta till olika konstformer som musik, dans och film. Men boken är hela tiden i fokus och målet är att väcka nyfikenhet, läslust och uppmuntra kreativt skapande.

LitteraLund består av fyra delar:

- En konferens- och seminariedel som vänder sig till lärare, pedagoger, bibliotekariéer och branschfolk och som ger olika ingångar till barn- och ungdomslitteraturen (tors-fre).
- Författarbesök och workshop för skolbarn och skolor (mån-fre).
- Ett offentligt program för ungdomar (fre).
- Ett offentligt program för barn (lör).

Utöver många svenska författare bjuder årets program bla på författarbesök från Storbritannien, USA och Spanien. Ur konferensprogrammet kan tex Aidan Chambers nämnas som föreläser om läsning och böcker i en digital tidsålder. En programpunkt i det offentliga programmet för barn och barnfamiljer är Douglas Foley som berättar om sina Habibböcker som i höst kommer att visas som serie i SVT. En annan punkt i programmet är Jukka Wieslander som läser högt ur *Mamma Mu och Kråkans jul*.

Även programmet för unga är späckat. Bland annat läser Daniel Boyacioglu dikter ur sina tre böcker – "lite som en musikalisk berg- och dalbana i ordens värld". Unga programmet avslutas med "Öppen Mic - vill du stå på scen?"

Där får den som vill tillfälle att rappa, sjunga eller bara lyssna. Hela kvällen framförs det Hip Hop och R'n'B på scenen av professionella musiker och nybörjare.

Huvudarrangör för LitteraLund är Kultur Lund på Kultur & Fritidsförvaltningen i Lunds kommun.

LitteraLund är en del i arbetet för Lund som Europeisk kulturhuvudstad 2014. Kandidaturen ingår i en handlingsplan med syfte att utveckla Lund till en betydande kultur- och vetenskapsstad i Europa.

Programmet i sin helhet kan ses på www.litteralund.se

HZ

Krönikan Annina Rabe

Trots allt optimistisk – för kämparglödens skull

ATT FÅ bli ny krönikör i BBL känns ärofyllt, ja, nästan lite högtidligt. Det är en roll jag aldrig haft i den här tidningen förut, om man undantar en och annan ledare som jag hoppat in och skrivit när någon chefredaktör varit borta. Min historia med Biblioteksbladet börjar däremot bli ganska lång vid det här laget – fjorton år närmare bestämt. Sju år som anställd på redaktionen, sju som oregelbundet återkommande frilans. Jag har skrivit i tidningen under tre chefredaktörer. Jag har sett SAB förvandlas till Svensk Biblioteksforening. Under min tid har fyra ordföranden, två generalsekreterare och ett stort antal styrelsemedlemmar kommit och gått. Jag har sett föreningens kommittéer förvandlas från specialgrupper till arbetsgrupper till styrgrupper till, ja... vad det nu är de är idag.

Och framför allt har jag besökt bibliotek: stora och små, allt ifrån inbjudande och moderna till deppiga och avskräckande. Folkbibliotek och forskningsbibliotek. Skolbibliotek och specialbibliotek. Jag har sett Sverige avspejla sig i alla dessa bibliotek: de många slitna folkbiblioteken och de skinande nya högskolebiblioteken. Jag har genomlevt en mängd biblioteksfloskler genom åren, sett några goda visioner förverkligas men kanske ännu fler gå om intet.

När jag på nyåret 1994 började jobba på BBL var det min första professionella bekantskap med en värld som jag tidigare bara mött som litteraturläskande låntagare. Jag visste ungefär lika lite om bibliotek som de flesta andra som befinner sig utanför den världen. Det jag snart lärde mig var att biblioteksvärlden var oändligt mycket större och komplexare än jag kunnat ana. Att den

tangerar så många delar av samhället; långt ifrån "bara" kulturen.

Det där är ju knappast något jag behöver tala om för BBL:s läsare. Det vet ni redan. Men det kan vara på sin plats att ibland påminna om att okunskapen om vad ett bibliotek är, och hur de olika typerna av bibliotek fungerar, fortfarande är stor utanför "vår" stora, men ändå relativt snäva värld. Därför är det viktigt att oavbrutet fortsätta att berätta om vad biblioteken gör och vad de åstadkommer.

Men det är också minst lika viktigt att kritiskt granska biblioteksverksamheten i landet, både internt och externt. Biblioteken är på gott och ont några av vårt lands mest älskade institutioner, kanske i synnerhet folkbiblioteken. Men just denna kärlek har ibland legat biblioteken till last. Politiker har till intet förpliktigande kunnat tala vackert om vikten av framför allt barns tillgång till böcker, men när det kommer till praktik och handling har det inte skett lika mycket. Och medias bevakning av bibliotek har länge inskränkt sig till okritiska reportage när det är sommartorka på redaktionerna.

Men tack och lov har läget blivit bättre. Bibliotek diskuteras faktiskt numera både på kultursidor och i tv-soffor, och vid förra valet blev bibliotekens framtid till och med en valfråga. Sakta höjs kunskapsnivån. Kanske, kanske kommer en dag till och med de mer inskränkta elementen bland våra politiker att kunna se sambandet med vårt lands höga bildningsnivå och vårt utvecklade biblioteksväsende.

Verksamheten gagnas inte av ett okritiskt gullande. Men jag tänker inte missunna mig att få vara lite optimistisk ändå. Om inte annat så för kämparglödens skull.

ABF prisar bibliotekarie

ABF DALARNA har beslutat att ge årets litteraturpris till bibliotekarien Christina Garbergs Gunn. BBL har tidigare i år (se nr 2) skrivit om turerna kring Brunnsviks folkhögskola och den operativa ledningen som ville dra in bibliotekarietjänsten på skolan. Men protester och lovord från när och fjärran ekade högt till förmån för Christina Garbergs Gunn som arbetat i nästan 30 år på skolan. Så än så länge är den välkände folkbildaren kvar på skolan även om ingen vet hur länge till. I och med priset visar i alla fall ABF Dalarna vad de anser om Christina Garbergs Gunn och hennes arbete. Motiveringen till litteraturpriset 2008 lyder: "ABF Dalarnas litteraturpris ska gå till personer eller organisationer som genom sitt arbete, och i folkbildningsideologisk anda, främjar intresset för litteratur, läsandet och det egna skrivandet". Priset delades ut den 30 augusti under Dalarnas litteraturdag som förlagts till det välbesökta köpcentret Kupolen i Borlänge.

ABF Dalarnas Litteraturpris har delats ut sedan 2003. Tidigare pristagare är Erik Yvell, Tony Samuelsson, Marie-Louise Wallin, Kommunal Dalarna och Krister Gidlund.

ÅE

Dysleximässa

FÖR FJÄRDE GÅNGEN arrangerar Dyslexiförbundet FMLS (Funktionshinder Med Läs- och Skrivsvårigheter) en Dysleximässa. Mässan äger denna gång rum i Malmö (på Europaporten) den 24–25 oktober. Det blir två dagar med seminarier där ett stort antal föreläsare medverkar. Mässan rymmer också en utställningsdel med omkring 44 utställare.

Dyslexiförbundet gör denna satsning för att öka kunskapen om läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Mässan arrangeras i samarbete med Specialpedagogiska skolmyndigheten och Malmö stads utbildningsförvaltning.

Liksom tidigare är hoppas man på stort deltagande – i Stockholm och Göteborg tidigare är deltog uppemot 3 000 besökare, varav hälften var lärare. Inträdet till mässan är, liksom seminarierna, gratis. Detta för att kostnaden inte skall vara ett hinder för delta.

Martin Ingvar och Bodil Jönsson är några av de föreläsare som finns i årets program.

För mer information se www.fmls.nu

HZ

Ett län – ett lånekort

I SNART ETT ÅR har kommunerna i Kronobergs län samarbetat kring bibliotekens lånekort. I princip är det möjligt att använda ett lånekort i åtta kommuner. Så här går det till: När en låntagare besöker ett nytt kommunbibliotek behöver vederbörande ha fotolegitimation och sitt lånekort från den egna kommunen. Det besökta kommunbiblioteket skapar då ett konto och registrerar lånekortsnumret. Därefter kan man använda lånekortet i båda kommunerna. På samma sätt är det möjligt att öppna konto också i de övriga kommunerna i länet.

I ett försök att ta ett steg längre undersökte man också om det var möjligt att ha ett liknande samarbete med Växjö universitetsbibliotek. Tyvärr gick inte det eftersom korten är upplagda på olika sätt.

– Kanske kan det bli möjligt i framtiden, för visst har vi alldeles för många lånekort i plånboken! hälsar Karin Tunerstedt, bibliotekarie på Växjö stadsbibliotek.

HZ

Vi tar dessa kort!

Feministisk litteratur osynliggörs

FEMINISTISKA texter osynliggörs i våra biblioteks databaser. Lika illa är det vid bibliotek som är specialiserade på feministisk litteratur. Det konstateras i en ny avhandling i biblioteks- och informationsvetenskap vid Umeå universitet.

Umeåforskaren Jenny Samuelsson har undersökt hur svårt det är att hitta texter som kritiserar ojämlikhet mellan könen i bibliotekens databaser. Hon menar att ämnesordslister och klassifikationssystem systematiskt marginaliserar feministisk litteratur, och framförallt feministisk forskning.

Enligt Jenny Samuelssons resultat är det nästan omöjligt att söka och hitta litteratur om feminism och feministisk forskning vid både allmänna och specialiserade bibliotek. I Sverige är Kvinnohistoriska samlingarna med databaserna KVINNSAM och GENA specialiserade på bl.a. feministisk litteratur. Jenny Samuelsson menar att det har satts lite resurser på kunskapsorganisationssystem vid bibliotek som detta.

Jenny Samuelsson anser att för att feministisk litteratur ska bli sökbar på biblioteken krävs en kunskapsorganisation som möjliggör indexering och klassifikation av feministiska perspektiv på kön och makt – inte enbart breda, tematiska begrepp. Att feminismen inte bara är en socialpolitisk kvinnofråga, utan också ett kritiserande och emanciperande perspektiv med fokus på ojämlika könsförhållanden måste också synliggöras.

En längre artikel om Jenny Samuelssons resultat kommer att publiceras i BBL nr 8.

HZ

Open Access-dagen

VÄRLDENS FÖRSTA Open Access-dag (Open Access Day) arrangeras den 14 oktober.

Initiativtagare till arrangemanget som syftar till att öka uppmärksamheten kring och förståelsen för Open Access är SPARC (Scholarly Publishing and Academic Resources Coalition), Students for FreeCulture, och Public Library of Science.

Open Access Day inbjuder forskare, pedagoger, lärare, bibliotekarier, studenter och allmänhet att delta i evenemang som sänds direkt världen över på webben. Organisationen bakom Open Access Day kommer att börja sina utsändningar klockan sju på kvällen amerikansk östkusttid, vilket torde innebära runt midnatt svensk tid. Har man svårt att hålla sig vaken kommer de direktsända webbenemangen att återutsändas cirka 24 timmar efter att de har ägt rum.

En hemsida och en blogg har skapats för ändamålet och där finns mer information att hämta, bl.a. hur man aktivt kan delta. Också organisationer som stödjer Open Access är välkomna att medverka. Läs mer på <http://openaccessday.org>

HZ

Nätsurfare bygger datorbibliotek

MILJONTALS internetanvändare hjälper forskare vid universitetet Carnegie Mellon i USA att digitalisera ungefär 160 böcker varje dag. Nätsurfarna är dock ovetande om att de hjälper till med detta arbete. Det handlar om att överföra svårsläslig text från slitna gamla böcker till datorn och där göra det lätt sökbart. Systemet Captcha hindrar automatiserade datorprogram som genererar skräppost från att logga in på en sajt. Varje dag ägnar sig miljontals internetanvändare åt rätt avancerad textanalys när man skriver av några snirkliga, suddiga bokstäver korrekt för att kunna logga in på exempelvis en biljettförsäljningssajt. Bokstäverna, som människor

lätt kan skriva av, är svåra för datorerna att tyda. För drygt ett år sedan lanserade forskarna därför ett nytt sådant här inloggnings-system, reCaptcha, där internetbesökaren istället får översätta riktig text, ett par ord från äldre, slitna böcker eller tidningar. Ett av orden är känt men de andra har de vanliga automatiska digitaliseringsprogrammen inte lyckats knäcka. Översätter tillräckligt många det okända ordet på samma sätt så anses översättningen vara pålitlig. På så vis har man det senaste året översatt mer än 440 miljoner svårtydda ord, vilket motsvarar ungefär 17 600 manuellt digitaliserade böcker, enligt en rapport i tidskriften Science. ÅE

Nya media och/eller böcker?

Debatten förs även på webben!

www.biblioteksbladet.se

Pedagogisk OrienteringsBILD

WAGNER

www.wagnerform.se

Vill du hedra minnet av någon nära?

Skänk en minnesgåva till Cancerfonden. De anhöriga får en hälsning från dig – cancerforskningen får ett välkommet stöd i kampen mot cancer.

Meddela oss den avlidnes namn och adressen dit minnesbladet ska skickas (anhörig eller begravningsbyrå).

tel 020-78 11 79
(personlig service alla dagar 8–21)
cancerfonden.se
pg 90 1986-0

Cancerfonden

Sitter du på en skatt?

DEVO har befriat en hel hög kulturskatter ur folkbibliotek och kungliga samlingar.

En av dessa är Umeå Universitetsbiblioteks RARA böcker – <http://rara.ub.umu.se>. Ring 054 22 14 55, så berättar vi mer om hur vi gör dina skatter tillgängliga för folket.

Segla in på www.devo.se
Skepp å-hoj!

Umeås nya bokbuss invigd

FOTO: ASTRID JONSSON/CURT RENKONEN

En annorlunda bokbuss när fantasin får spela

MAN VILLE HA något alldeles extra, både när det gäller utseendet och funktionen. Därför bjöd man in Designhögskolan som man tidigare samarbetat med, och fyra studenter arbetade förra sommaren med att ta fram ett nytt bokbusskoncept. I början av september är invigdes umeåbornas nya bokbuss.

Designhögskolans studenter gjorde noggrann research. De åkte ut med den gamla bussen en vanlig arbetsdag och studerade hur besökarna rörde sig i bussen och hur personalens olika arbetsmoment gick till. Till sammans förde man också ett resonemang kring verksamhetens identitet. Bland annat fick personalen svara på vilken känsla som skulle infinna sig hos besökarna när man ser bussen och kliver in i den.

En nyhet i bussen är utlåningsautomaten där besökarna själva kan låna sina böcker och tidningar med hjälp av lånekortet. En annan nyhet är en dator med internetuppkoppling där besökaren kan söka böcker och information på bibliotekets webbplats www.minabibliotek.se.

Också bussens utseende har man jobbat med. Sidorna är täckta med bilder som för

tankarna till en sagoskog och förhoppningen är att den ska skapa nyfikenhet och locka till besök.

Martin Willers, som har skapat dekoren, säger i ett pressmeddelande att han velat illustrera mötet mellan människan och naturen, verkligheten och fantasin. Hjälper han haft av flera konstnärer, t ex Sven Nordqvist, Pettsonbäckernas upphovsman.

Exteriören följs invändigt upp med en portal i trä och en färgsättning som ska lyfta fram böckerna. Möda har också lagts ner på snygg belysning med indirekt ljus och spotlights.

Med 100 000 lån per år är bokbussen det bibliotek som lånar ut flest böcker i regionen efter Umeå stadsbibliotek. Alla skolor, förskolor och dagmammor utanför tätorten får besök en gång i månaden. Hållplatserna för andra lässugna unga och äldre finns utspridda i småbyarna från Rödåsel i norr till Norrbyn i söder.

Bokbuss har det funnits i Umeå sedan 1968. Sedan dess har bussen bytts ut flera gånger och servicen utvecklats. Nu är det dags igen.

HZ

Två böcker censurerade

TVÅ BÖCKER OM kampsport har klassats som otillåten litteratur på Kumla anstalt, skriver Svensk Bokhandel. Sedan 1 april i år har Kriminalvården rätt att förbjuda internerna att läsa böcker som enligt anstaltschefen motverkar behandlingen av internerna, se BBL nr 2/2008.

En av de intagna på Kumla har överklagat beslutet men länsrätten i Örebro delar anstaltens bedömning.

– Vi tycker inte det är okej att en som är dömd för våldsbrott och genomgår behandling ska studera bilder och instruktioner över hur man tar kontroll över en motståndare och gör honom försvarslös, säger Magnus Östlund till tidningen.

Ett ljus i mörkret är att de flesta anstalter ändå tycks tillämpa en relativt generös syn på interners rätt till läsning.

ÅE

Duell på hög nivå

VI VAR INTE riktigt överens om tagen, kommundirektören och jag. Det gällde skolbibliotekets vara eller inte vara i planeringen av det nya gymnasiet. Därför deltog jag och sade mitt hjärtas mening på styrelsens öppna frågestund en kväll, åtta trappor upp i kommunhuset. Av trötthet och en smula nervositet glömde jag mitt kollegieblock med alla anteckningar och dokument i kapprummet, när jag lämnade lokalen.

Till saken hör, att alla biblioteksanställda var kallade av sagde kommundirektör till möte klockan åtta efterföljande morgon, men då på biblioteket. Jag hade för avsikt att yttra mig även där och var således i behov av mina anteckningar.

I gryningstimman dagen därpå väntar jag följaktligen utanför det väl larmade och kodlåsta kommunhuset. Direktören anländer, även han tidig, och låter nådigt meddela, att han har mitt block och avser att ta det med sig och ge det till mig på stundande möte. Något förvånad svarar jag artigt, att jag kommit för att få det nu direkt, om det går för sig. Direktören blir märkbart irriterad. Han ger ifrån sig ett korthugget ljud, som med lite god vilja kan tolkas som ett "ja", vänder tvärt ryggen mot mig och börjar gå. Jag följer efter honom. Eftersom jag inte är så hemmastadd i huset, uppmärksammar jag inte medvetet, att han passerar hissarna och anträder trapporna. Jag bara traskar i hans fotspår och funderar över hans irritation. Trots min högst oansenliga ställning i kommunen, har han kanske tänkt hinna titta i mina papper före återlämnandet?

När vi avverkat tre trappor, slår det mig, att direktören tänker gå alla åtta upp till högsta våningen, där han har sitt arbetsrum. Trogligtvis är det hans morgonmotion. I hans förråd av härskartekniker ingår måhända, att på sisådär femte våningen få sina gäster att flämtande be honom visa vägen till

närmaste hiss. Det nöjet ska han inte få. Visserligen är jag oförberedd på denna tysta utmaning i det trånga trapphuset, men förlitar mig på min goda grundkondition. När vi når målet och jag får mina kvarglömda grejer, är han – inte mycket – men aningen mer andfädd än jag.

Väl i hissen på väg ner kommer jag att tänka på, hur Märta Tikkanen dedicerade sin debutbok till "min diskmaskin av märket Constructa". Själv sänder jag ett varmt tack till min treväxlade cykel av märket Skeppshult Populär och mina jympaskor av märket NewBalance.

JENNY RESCH

Skolbibliotekarie

ILLUSTRATION: PAOLO SANGREGORIO

Föreningsnytt

MATERIAL TILL FÖRENINGSNYTT MAILAS TILL:
pax@biblioteksforeningen.org

Lokala och regionala folkbiblioteksrapporter presenterade

För tredje året i rad presenterade Svensk Biblioteksförning 311 lokala och regionala rapporter över folkbiblioteksverksamheten. I rapporterna finns biblioteksstatistiken för landets län och kommuner sammanställda så att man på ett enkelt sätt kan få en överblick av utvecklingen. Rapporterna har fått bra genomslag i pressen.

Rapporterna bygger på Statens Kulturråds statistik för år 2007 och finns tillgängliga på föreningens hemsida.

I oktober kommer landets kommunalråd, kulturnämndsordförande m fl att få "sin" kommunrapport tillsammans med ett brev från Svensk Biblioteksförnings generalsekreterare Niclas Lindberg.

JR

Höstens konferenser

24 november, Stockholm

**Läget under (bibliografisk) kontroll? /
Everything under (bibliographic) control?**

De senaste åren har bibliotekskatalogerna alltmer hamnat i fokus. 2.o-funktioner och www-vänlighet gör att de verkar ha mycket lite gemensamt med sina föregångare kortkatalogerna. Att skapa och upprätthålla bibliografisk kontroll är dock fortfarande den huvuduppgift de måste klara trots nya medietyper, minskande medel och ökande konkurrens från kommersiella tjänster. Nya förutsättningar kräver nya katalogregler, eller?! Sedan flera år pågår arbetet med att revidera AACR2 (Anglo-American Cataloguing Rules). Det amerikanska regelverket och dess svenska motsvarighet KRS (Katalogiseringsregler för svenska bibliotek) har länge utgjort grunden för våra kataloger. Vad ligger bakom beslutet att omforma AACR2 till RDA (Resource Description and Access) och vilka skillnader innebär det nya regelverket? Hur kommer de nya katalogreglerna att påverka våra svenska bibliotekskataloger? Och hur förhåller sig de internationella katalogiseringsprinciper man håller på att fastställa till katalogisatörernas verklighet? Om detta talar professor Barbara Tillett, Chief of Cataloguing Policy and Support Office, Library of Congress och Anders Cato, Kungl. biblioteket och ordförande i Svensk Biblioteksförnings kommitté för katalogisering och IFLA:s Cataloguing section. Katalogkommitténs endagskonferens tar även upp praktiska aspekter på internationalisering och postutbyte med exempel från svenska forsknings- och folkbibliotek.

MODERATOR: Mats G Lindquist

ARR: Svensk Biblioteksförnings kommitté för katalogisering

28 november, Stockholm

Kenta och könsrollerna - genusperspektiv i barnlitteraturen

Är det viktigt med genusperspektiv i barnlitteratur? Kan man för- ena ett pedagogiskt budskap och konstnärlig kvalitet? Behöver vi fler barnböcker som bryter mönster? Hur kan man arbeta med genus och barnlitteratur och vilken effekt kan det få på sikt? Dessa frågor diskuteras på konferensen som arrangeras av Svensk Biblioteksförnings nätverk för jämställdhet på bibliotek.

ARR: Svensk Biblioteksförnings nätverk för jämställdhet på bibliotek

MER INFO OCH PROGRAM:

www.biblioteksforeningen.org

Välkomna!

Fakta om bibliotek

Årets Fakta om bibliotek presenterades på Bok och Biblioteksmässan. Alla medlemmar får Fakta om bibliotek i samband med utskicket av medlemskalendern i mitten av oktober.

JR

BIBLIOTEKS MILJONEN

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING

Biblioteksmiljonen- din önskan kan bli verklighet

Biblioteksmiljonen är en satsning där du som biblioteksbesökare eller bibliotekspersonal har möjlighet att få det där lilla extra stödet till ditt bibliotek. Vem som helst kan skicka in önskningsbrev som syftar till att utveckla ett bibliotek. Vilka drömmar har du för att förbättra ditt bibliotek? Genom *Biblioteksmiljonen* kan din önskan bli verklighet.

Bakgrund

Biblioteken är både viktiga och älskade, men kan ständigt utvecklas och förbättras. Det handlar bl a om ökad tillgänglighet och nya tjänster. För att skapa bättre utvecklingsmöjligheter arbetar Svensk Biblioteksförning för att Sverige ska få en nationell bibliotekspolitik. Som en del genomförs under hösten 2008 *Biblioteksmiljonen* för att sätta fokus på behovet av biblioteksutveckling. Mer om Library Lovers-kampanjen kan du läsa på www.librarylovers.se.

Hur önskar jag?

Skriv ner din önskan med några få rader i ett e-postmeddelande till biblioteksmiljonen@biblioteksforeningen.org. I mejlet ska du även uppge ditt namn, din adress och ditt telefonnummer samt vilket bibliotek som avses. Du kan börja önska redan nu.

Uppfyllda önskningsbrev

Måndagen den 3 november kan du första gången läsa på Library Lovers-hemsidan vilka önskningsbrev som blivit uppfyllda. Därefter redovisas de varje måndag tills miljonen är slut.

Välkommen med din önskan!

JR

Bok & Biblioteksmässan 2008

FOTO: TORIEL EDENBORG

FOTO: CATHARINA HÄGGINSSON

FOTO: CATHARINA HÄGGINSSON

UNDER MÄSSAN 2008 satsade Svensk Biblioteksförning på att lyfta fram innehållet i de åtta punkter till en framtida bibliotekspolitik som arbetats fram tillsammans med bl a DIK, Författarförbundet och Sveriges Länsbibliotekarier.

Biblioteksscenen innehöll ett 40-tal presentationer av olika projekt från biblioteksvärlden. Helgen gick i barnfamiljetemat med ballonger och ansiktsmålning. Till mässan fanns det dessutom Library Lovers-knappar på 14 olika språk vilket var mycket uppskattat. **PAX**

FOTO: TORIEL EDENBORG

100 höjdare för läsning - redovisning

JUST NU PÅGÅR kampanjen 100 höjdare för läsning runt om i landet. 100 läslusthöjande arrangemang kommer totalt att ha genomförts när satsningen tar slut i mitten av november. Redan nu kan du läsa om de arrangemang som hittills genomförts.

Var hittar jag redovisningen?

På www.librarylovers.se hittar du i menyn till vänster 100 höjdare för läsning. Redovisningarna kommer upp allt eftersom arrangemangen genomförs.

JR

Staffan Gnosselius, Mikael Engström, Anna Lindqvist och Helen Rundgren.

Barnboksförfattare prisade!

UNDER BOK & Biblioteksmässan delade Svensk Biblioteksförning traditionsenligt ut de tre barnboksplaketterna. Staffan Gnosselius fick Elsa Beskow-plaketten, Mikael Engström Nils Holgersson-plaketten och Helen Rundgren och Anna Lindqvist tog emot Carl von Linné-plaketten.

ELSA BESKOW-PLAKETTEN tilldelades illustrationerna i boken *Gå och bada, Mister Räf!*. I motiveringen skrev juryn: "Staffan Gnosselius har med sina unika illustrationer i *Gå och bada, Mister Räf!* visat en bildkonst av högsta klass. Etsningarna lyfter fram en tradition där djurberättelsen är i fokus och en harmonisk färgskala och myllrande detaljer låter läsaren njuta i fulla drag. Genom färger som bleknar eller förstärks skildras skickligt de starka känslor som ligger under ytan. Romantiska drag, som den ouppnåeliga blå blomman, symboliserar hur svårt det är att inse att alla är olika. Men den röda färgen hos räven återkommer och genom ett sago-skimmer förmedlas budskapet att man duger som man är. Det nära samspelet med Stefan Castas text ger oss en fullödlig, konstnärlig bilderbok."

NILS HOLGERSSON-PLAKETTEN utdelades till Mikael Engström för boken *Isdraken*. Juryns motivering: "*Isdraken* av Mikael Engström är en spännande, varm och gripande bok om ett fosterhemsplacerat barns utsatthet. Den

är komplex med välgörande samhällskritik innefattande såväl humor som rå verklighet. Genom berättarperspektivet solidariserar sig texten med de unga och tillåter också en spirande kärlek. Olika vuxenroller blir tydliga både som förebilder och avskräckande exempel. Läsningen drivs fram genom det vardagsnära, ibland drastiska, språket till berättelsens slut vilket liksom den barnlitterära traditionen påbjuder är hoppfullt."

CARL VON LINNÉ-PLAKETTEN tilldelas Helen Rundgren och Anna Lindqvist för faktaboken *Dumma mygga!* Juryns motivering: I *Dumma mygga!* presenterar Helen Rundgren och Anna Lindqvist med upplysande text respektive läckra bilder vanliga smådjur som många är rädda för. De visar och berättar utifrån förskolebarnets horisont på ett sätt så att varje kryp blir en individ. Med distinkta färger och tydliga konturer lär bilderna barnen att känna igen djuren i naturen. Att vara dum eller inte är utgångsfrågan som får olika förklaringar. Fakta på vetenskaplig grund blir underhållning och kunskap för stor som liten."

Prissumman för respektive kategori är på 25 000 kr. Juryn har bestått av Ingrid Källström Nilsson, ordförande, Stockholm, Annci Almqvist, Trelleborg, Wiveca Friman, Kristianstad, Sofia Lindblom, Stockholm, Ida Lodin, Uppsala och Kajsa Noreen, Kungsbacka.

Pax

Kommunala beslutsfattare om bibliotek – ny rapport

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING PUBLICERAR en ny rapport, *Kommunala beslutsfattare om bibliotek*, som bygger på en frågeundersökning som föreningen har låtit SKOP göra bland 402 kommunala beslutsfattare. 201 kommunalråd och 201 kommunala tjänstemän med befattningen bibliotekschefens närmaste chef har fått svara på frågor om vilken bild man har av bibliotek, om man tycker att det bör satsas mer på bibliotek, hur man anser att biblioteken utvecklats de senaste åren, för vilka grupper biblioteken är viktigast och mycket mer.

Ibland antyds att det skulle finnas en stor tveksamhet inför en nationell bibliotekspolitik bland kommunala beslutsfattare. Men den som oroar sig för ett starkt motstånd mot ökat samarbete, utvidgad samordning eller tydligare nationell bibliotekspolitik behöver inte bekymra sig längre. Rapporten visar att beslutsfattarna har en modern och positiv syn på bibliotek, att de allra flesta upplever ett behov av mer samordning och samarbete och att en majoritet skulle se en nationell bibliotekspolitik som ett stöd för utvecklingen av biblioteksverksamheterna.

AKW

Kalendarium

MAILA INFO TILL KALENDARIET: pax@biblioteksforeningen.org

FÖR VIDARE INFO SE HTTP: <http://www.biblioteksforeningen.org>

15–16 oktober, Borås

Mötesplats inför framtiden

”Mötesplatskonferensen” i Borås har kommit att fylla en viktig funktion för erfarenhetsutbyte och kontakt mellan utbildning, forskning och alla typer av biblioteksverksamhet. Vårt mål är att fortsätta att hålla dialogen levande mellan personer från skilda verksamheter inom hela biblioteks- och informationsområdet.

ARR: Borås Stadsbibliotek och Bibliotekshögskolan i Borås

MER INFO: www.hb.se/bhs/motesplats/

17 oktober, Malmö högskola,

Orkanenbiblioteket

Kunder, låntagare eller användare – om service och bemötande

Petra Trobäck, IKEA Services – Retail & Communication AB, är expert på hur en butik ska se ut för att kunderna skall hitta lättare och trivas bättre. Utifrån sina erfarenheter talar hon om hur biblioteken kan öka lusten till lån, användning av tjänster och återbesök och skapa en säljande och inspirerande miljö. Pernille Drost, ordförande i den danska Bibliotekarförbundet, är välkänd för sina (provokativa) synpunkter vad gäller dagens bibliotek. Hon kommer att ta upp behovet av nya servicebegrepp för det digitala mötet, behovet av synligare bibliotekarier ju mer virtuella bibliotek blir och behovet av att kritiskt granska våra redskap och vår kompetens.

ARR: Evenemanget arrangeras i samarbete mellan Svensk biblioteksforening, SFIS, Malmö högskolas Bibliotek och IT samt Lunds universitets bibliotek.

MER INFO: www.mah.se/bit/bf/bemotande

22–23 oktober, Reykjavik, Island

The Future is here: Are we prepared?

New thinking in education for public librarians. The public library has as its main goal to serve the general public and provide it with information and recreation. As such it is a social agent that has an important role in each society. The public librarians must react to developments in society and adjust their services to the population at each point in time. Without question there are serious changes taking place in Western Societies. Technology is affecting the provision of information and making it easier for people to access necessary information and recreation from home, through the home

computer. The flow of people from one country to another is becoming constantly more the norm and the public libraries need to respond to the needs of new clientele. What are the social changes that public librarians need to cope with? What will be the role of public libraries in the future? How can public librarians respond to constantly new demands and adjust their activities to fit an ever changing society? How can library schools or educational institutions provide the public librarians with the necessary training to adjust their institutions to provide the appropriate services? The speakers come from the USA, Canada, Great Britain, the Nordic countries and Balticum. By bringing together specialists with different backgrounds and different roles, it is expected that a brilliant discussion will take place when people share their views and experiences that will help focusing on the role of public libraries of the future.

ARR: Upplýsing, The Icelandic Library Association, the University of Iceland, Department of Library and Information Studies and the Association of Directors of Public Libraries in Iceland

MER INFO: www.upplysing.is

23–24 oktober, Lund

LitteraLund

Årets konferens bjuder på spännande möten med mycket kända författare, illustratörer, forskare och pedagoger, i 16 olika seminarier och programpunkter. Här ska finnas något som utbildning för alla, för den som arbetar med små barn, med skolbarn eller med unga på något sätt och allt med boken i fokus! Programmet i sin helhet finns att läsa och skriva ut på festivalens hemsida.

ARR: LitteraLund

MER INFO: www.litteralund.se/

24 oktober, Uppsala

Waller on the Web – Learned Letters of Five Centuries

Uppsala universitetsbibliotek firar den färdigställda digitala katalogen över Dr Erik Wallers autografsamling med ett internationellt symposium 24 oktober 2008 på temat ”The care and use of extensive manuscript collections in the history of medicine and science” Välkommen till Uppsala universitetsbiblioteks boksall i Carolina Rediviva 24 oktober 2008, 9–17. Symposiet är avgiftsfritt och biblioteket bjuder på en lättare lunch. Deltagandet är begränsat till 50 personer – anmäl

Dig senast den 15 oktober till krister.

ostlund@ub.uu.se

ARR: Uppsala universitetsbibliotek

24–25 oktober, Malmö

Dysleximässa

För fjärde gången arrangerar nu Dyslexiförbundet FMLS under två dagar en Dysleximässa med 44 utställare och ett stort antal föreläsningar. Dyslexiförbundet gör denna satsning för att öka kunskapen om läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Mässan arrangeras i samarbete med Specialpedagogiska skolmyndigheten och Malmö stads utbildningsförvaltning.

ARR: FMLS

MER INFO: www.fmls.nu

27 oktober, Göteborg

Ett låst rum med stängda böcker?

En dag om skolbiblioteksverksamhet för läsande, lärande och levande, för politiker, skolchefer, rektorer och andra intresserade.

ARR: Göteborgsregionens kommunalförbund (GR)

PDF-fil PDF-dokument

30–31 oktober, Oslo, Norge

Tredje nordiska bokhistoriska seminariet

Tema för konferansen er bøker og boksamlinger i Norden i et tusenårs-perspektiv. Konferansen arrangeres i samarbeid med Norsk bok- og bibliotekhistorisk selskap og Svensk Biblioteksforenings nätverk för kulturarv. Konferansen ingår som det tredje i rekken av nordiske bokhistoriske seminarer. Konferansen vil finne sted i Nasjonalbibliotekets lokaler i Oslo.

ARR: Nasjonalbiblioteket, Oslo i samarbeide med Norsk bok- og bibliotekhistorisk selskap og Svensk Biblioteksforenings nätverk för kulturarv.

MER INFO: www.nb.no/aktuelt/nordisk_bokhistorisk_konferanse.

30 oktober, Uppsala

5:e upplagan, Ansvarsbibliotek Humanioras ämneskompetensdag

Den 5:e upplagan av Ansvarsbibliotek Humanioras ämneskompetensdag för bibliotekarier som jobbar med humaniora eller teologi går i år av stapeln den 30:e oktober. Reservera dagen i din kalender redan idag! I år flyttar arrangemanget tillbaka till Uppsala Universitet och vi bjuder på ett späckat program med inriktning mot bland annat konstvetenskap, idé- och lärdoms historia, teologi och språk. Tag chansen att träffa kollegor från andra delar av landet, lära dig mer om forskningens villkor och ställa frågor om bibliotekens roll för forskarna.

ARR: Uppsala universitetsbibliotek

10–16 november, Över hela Norden ”Kärlek till Norden” – Nordisk biblioteksvecka 2008

10–16 november genomförs Nordiska biblioteksveckan för 12:e året i rad.

Detta är Nordens och ett av världens största högläsningsevenemang. Förra året deltog vid samma tidpunkt drygt 2 600 institutioner i åtta länder. Projektet, som även kallas ”Kura skymning”, genomförs årligen i november på nordiska och baltiska bibliotek och skolor. Den stora högläsningen äger rum måndag 10/11 kl. 09.00 för barn resp. 19.00 för vuxna. Temat heter Kärlek till Norden och avsikten är att med litteraturen belysa nordbornas relationer till sina länder och Norden som plats i världen. På samma klockslag högläser man i alla länderna ur några utvalda nordiska böcker. Tiotusentals nordbor och balter tar del av olika slags arrangemang och utställningar som genomförs på bibliotek och skolor under veckan. Projektet uppmärksammas även i och utanför Europa på nordiska skolor och institut runtom i världen. Projektet leds av Föreningarna Nordens Förbund (FNF) och PR-föreningen för Nordiske biblioteker med stöd från Nordiska Ministerrådet. Årets officiella affischmotiv är målat av den grönländska konstnären Aka Høegh. Besök www.bibliotek.org för mer information, bilder och material.

ARR: Föreningarna Nordens Förbund (FNF) och PR-föreningen för Nordiske biblioteker

MER INFO: www.bibliotek.org

12–13 november, Göteborg

Hemlöshet och livsglädje

– en ämneskonferens om forskning inom sociologi och socialt arbete – Välkommen till Göteborg i höst! Den 12–13 november arrangerar Göteborgs universitetsbibliotek en konferens inom verksamheten som ansvarsbibliotek. Bland annat presenterar Barbro Lennér-Axelsson, Sven-Åke Lindgren och Per Månsson aktuell forskning.

ARR: Göteborgs universitetsbibliotek

MER INFO: www.ub.gu.se/konferenser/2008/soc

12–13 november, Lund

Wikipedia Academy

Lunds universitets bibliotek (LUB) och Wikimedia Sverige arrangerar tillsammans en konferens om Wikipedia den 12–13 november 2008. Förebilden är Wikipedia Academy, som hållits vid universitetet i Göttingen 2006 och universitetet i Mainz 2007. Programmet innehåller både föredrag, workshopar och paneldebatter. Konferensens fokus är att undersöka och granska Wikipedias roll i forskning, vetenskaplig kommunikation och utbildning. Konferensen vänder sig till forskare, lärare på grundskole- och gymnasienivå, bibliotekarier och alla som är intresserade av Wikipedia. Konferensen är avgiftsfri, lunch och kaffe ingår.

ARR: Lunds universitets bibliotek (LUB) och Wikimedia Sverige

MER INFO: www.lub.lu.se/wikipediaacademy.html

*More people to the library.
More library to the people.*

● En spännande väg – FÖR BESÖKARE OCH SÖKARE

Axiell Arena öppnar det virtuella biblioteket. Hit kommer besökarna för att exempelvis söka efter en CD, ladda hem en bok eller skriva en recension.

Men inne i det virtuella biblioteket händer ofta något – Axiell Arena ger både inspiration och upptäckarlust. Besökarna får influenser från andra användare på forum och chattsidor. Söksystemet ger förslag på liknande titlar och visar att den som har lånat en viss titel också har läst en annan.

Sökresultat listas i fasetter efter t.ex. ämne, språk och mediatyp.

Allt det här ger spännande spår att följa. Och en ständig möjlighet att upptäcka något man inte visste att man letade efter.

Om Axiell Arena

Axiell Arena är bibliotekets nya webbplats. Här är bibliotekskatalogen integrerad med Bibliotek 2.0-konceptet, vilket skapar en komplett webbplats som alltid är öppen. Här möts besökarna på forum och här får de inspiration genom sökfunktioner med förslag på liknande titlar och ämnen. Besökarna kan dessutom skapa sin egen virtuella bokhylla med information och olika titlar. Med centrala funktioner får alla bibliotek ett rikt utbud av taggar, betyg och recensioner.

Läs mer om Axiell Arena på www.axiell.se

Kontakta oss - så berättar vi mer.